СРПСКА ВОЈСКА

ЛИСТ ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ГОДИНА II БРОЈ 5 3. МАРТ 1993. 3.000 ДИН.

Рудо

Ратна психоза на тромеђи

Каменица: масовне гробнице Срба

Задах злочина

Разговор с предсједником Републике Српске др Радованом Караџићем

Мапе ће кројити народ

Редакција "Српске војске" организује

Конкурс

за избор најуспјешније ратне фотографије

Вријеме и догаћаји око нас несумњиво чине један од најзначајнијих дијелова српске историје. Зато је драгоцјен сваки допринос који оставља трага и свједочанства о садашњем страдању и праведној борби нашега народа. Руковоћени управо овим, као и потребама нашег листа, већ од наредног броја уступамо простор сарадницима-учесницима конкурса за избор најбоље ратне фотографије. Право учешћа ничим није ограничено.

*

Спонзор акције, **ДД "Романинка" у сваком броју најбољег аутора наградиће са 10 црно-бијелих и 5 колор филмова.** Након пет бројева аутор најбоље фотографије од нашег спонзора добиће фото-апарат. Необјављиване фотографије са легендом и подацима о аутору достављати или директно у Редакцију "Српске војске" или посредством прес центара у Корпусима (уз назнаку "Српска војска", конкурс за ратну фотографију). У достави, тамо гдје су комуникације отежане, рачунајте и на нашу помоћ. За договор око тога на располагању су вам и телефони 011/657-148, 071/868-324.

Издаје Центар за информисање Главног штаба Војске Републике Српске

За издавача:
др Станко Нишић, пуковник

Лист уређује редакцијски колегијум

Главни и одговорни уредник:
Миладин Петровић, капетан прве класе

Замјеник главног и одговорног уредника:
Борислав Ђурђевић, потпоручник

Редакција:
Борислав Ђурђевић (војска, ратиште), Ристо Мотика (друштво, привреда), Александар Петрановић (документа, свједочења), Драгољуб Јекнић (култура) и Дејан Гутаљ (репортажа).

Дописници:
Милан Пантовић, Даворин Рељић и Миленко Шукало (Бањалука), Радмила Жигић (Бијељина), Вук Ковачевић (Власеница) и Обрен Жерајић (Билећа)

Технички уредник:
Лазо Сикимић

Дактилограф:
Слободанка Радовић

Телефони: 071 868-324 и 011 657-148
Локали: 395 и 191
Телефакс: 011 657-148
Жиро рачун: 12900-637-3497 СДК Соколац (За лист "Српска војска")
Цијена 3000 динара

Рукописи се не враћају

Насловна страна:
Заклетва младих војника Првог креајишког корпуса

Фото: М. Шукало

"НОВИ СВЕТСКИ ПОРЕДАК" И СРПСКО ПИТАЊЕ

Срби ће истрајати

Саво СОКАНОВИЋ

Нови свет, који се сада покушава обликовати на рушевинама распаднуте биполарне структуре под називом "нови светски поредак" води ка новом устројству међународних институција и односа. Тај процес је праћен новим обликовањем већег броја досадашњих држава (првенствено бивших социјалистичких) и региона, уз њихово територијално и друго прекрајање. Битна карактеристика је да се нови свет не обликује по мери истине и правде и стварних интереса народа чија се судбина кроји, већ по мери егоистичних интереса моћних земаља Запада. Зато се може већ сада закључити да свет који се рађа, настави ли тим путем, не може бити хармоничан и праведан, већ свет пун конфликата и сукоба.

Креатори "новог светског поретка" за "пробни полигон" изабрали су балканско полуострво, бившу Југославију и српски народ. Разлози су бројни: од геостратегијских, историјских, етничких до религиозних. Геостратегијски - простор Балкана, мост и веза трију континената, одувек је био значајан и интересантан. Историјски - српски народ од поражених сила остао је некажњен што је био на победничкој страни у два светска рата. Сложена етничка и религијска структура показали су се као погодно тло за деструктивно уситњавање и прекрајање овог простора и довођење у зависност од светских моћника, односно за продор католичанства и (или) ислама потискивањем православља.

Због тога је српски народ, као православни и слободарски народ који није никад трпео господара, постао главни објекат напада креатора "новог светског поретка" и бесомучне антисрпске и антиправославне медијске и друге кампање. Због тога се "контролисани експеримент" упорно усмјерава у правцу комадања српског националног и духовног бића у што више патуљастих државица, чиме би се значај и утицај српског народа маргинализовао, а православље постепено затрло. Због тога су међурепубличке границе бивше Југославије, вештачки повучене на некој од послератних седница Политбироа једне (владајуће) партије, проглашене највећом светињом, већом од свих међународних норми и принципа, укључујући и право народа на самоопределење (нису ли их уцртавали исти кругови и снаге које их данас по сваку цену бране?). Због тога се даје предност сецесији над правом за останак у сопственој земљи. Због тога су изложени агресији српски народ и територије Републике Српске Крајине и Републике Српске, а рат се упорно покушава пренети и на остале српске земље. Због тога је српски народ изложен невиђеној медијској кампањи и сатанизацији, првенствено у католичком и исламском свету. Због тога се кооперативност српске стране редовно "награђује" новим претњама и уценама. Због тога, кад год је на помолу решење прихватљиво за Србе, мења се место или инстанца за одлучивање, нуди нека нова варијанта и врши нови притисак.

Нови свет не обликује се по мери истине и правде и стварних интереса народа чија се судбина кроји, већ по мери егоистичних интереса моћних земаља Запада

Због тога не може доћи до брзог расплета кризе, тешко је рећи докле ће се рат ширити и када ће престати. Вероватно, тамо и онда, где и када буде заокружен планирани "контролисани експеримент" твораца "новог светског поретка".

Због тога је српски народ принуђен да води одбрамбени и ослободилачки рат за заштиту властитог националног бића, вере, духовности и вековних огњишта. У томе смо одлучни и решени истрајати. Већ је много српских жртава пало, али смо чвршћи и јединственији него икада до сада. Српски народ, и по цену много већих жртава, сложан и јединствен, заштитиће своје историјске и етничке територије, остварити своју слободу и обезбедити живот у својој - српској држави на Балкану. Коначно, има право и српски народ, као и други, на живот у својој држави.

Борећи се за властити национални опстанак, боримо се и против једнострaних, непринципијелних и неправедних решења, наметнутих са позиција силе, као правила понашања у "новом светском поретку". Можда је то и део судбине нашег народа, јер на свим великим историјским раскршћима, морали смо се борити са највећим светским силама, при чему смо доживљавали страшна страдања, али смо увек давали огроман допринос да овим светом не превлада зло и оне силе које би га водиле у безнађе. □

РАЗГОВОР С ПРЕДСЈЕДНИКОМ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ДР РАДОВАНОМ КАРАЏИЋЕМ

Мапе ће кројити народ

Српска делегација нема никакву шансу нити могућност да изневјери очекивања народа, јер када бисмо ставили неки издајнички потпис на неки папир, то би народ и војска потпуно одбацили, борци не би прихватили, људи који су гинули за своја села не би никада допустили да се потписом пера та села припишу некој другој провинцији или некој другој националној заједници. Наша позиција је јака захваљујући нашој војсци, иначе, да ми не стојимо тако добро преговора не би ни било.

Господине Предсједниче, непосредно пред наставак преговора у Њујорку и послије откривања масовних гробница Срба у Каменици и другим мјестима, молимо Вас да нам кажете куда иду преговори и каква је садашња позиција Срба?

- Преговори, углавном, иду у оном правцу у коме жели међународна заједница, јер ми Срби не треба да кријемо да су наши најбољи и највећи интереси да останемо у једној држави, пошто створимо српске државе или једну српску државу или савез српских држава. Пошто међународна заједница, углавном, неће јаку српску државу онда она вуче на другу страну, тако да српска делегација изналази варијанте и могућности да и у таквој констелацији односа ипак остваримо оно што ми хоћемо. Српски народ је толико опредијељен за своју државу да смо ми увјерени да га нико у томе неће и не може спријечити. Српска делегација нема никакву шансу нити могућност да изда, јер када бисмо ставили неки издајнички потпис на неки папир, то би народ и војска потпуно одбацили, борци не би прихватили, људи који су гинули за своја села не би никада допустили да се потписом пера та села припишу некој другој провинцији или некој другој националној заједници - хрватској или муслиманској. Наша позиција је јака захваљујући српској војсци, иначе, да ми не стојимо тако добро преговора не би ни било. Преговори постоје само ради тога што смо ми успјели да се одбранимо да своје територије заштитимо и уобличимо их у нашу државу.

Игре око хуманитарне помоћи

Шта мислите о намјерама Американаца да падобранима дотурају помоћ муслиманима?

- За такву операцију нема никакве потребе, јер смо ми пуштали стотине и стотине конвоја кроз нашу територију и пуштаћемо их и даље с тим што ћемо тражити да се поштује наша процјена безбједности пута и да се поштује приједлог рута. Наиме, поменули сте масовне гробнице. Није било могуће пустити конвоје да прођу кроз села у којима откривамо масовне гробнице, јер је та рута потпуно небезбједна. Срби не би могли схватити како то да ми пропуштамо храну и друга средства убицама наших цивила и заробљених војника. С друге стране, ми смо одмах понудили да се помоћ тим селима достави у Жепу, па да се онда из Жепе дистрибуира онако како то обично дистрибуирају тешко оружје и муницију. Дакле, истим путем којим може оружје и муниција, може и храна. То с падобранима ће бити веома деликатан моменат, врло осјетљива ствар. Наиме, муслимани су оборили италијански авион, вјероватно, по нечијем наговору како би се увела зона забрањених летова изнад БиХ. Сада није искључено да ће муслимани да обарају авионе који им дотурају хуманитарну помоћ и ловце који их прате, како би изазвали већи степен војне ангажованости Запада. Ми јасно и отворено морамо рећи и међународној заједници и Американцима да таква опасност постоји. Ја се уздам да Савјет безбједности неће такву акцију захтијевати нити одобравати, с обзиром на то да нема застоја у достави хуманитарне помоћи копненим путем.

У Њујорку ће, сасвим извјесно, главни камен спотицања бити мапе. Који је то минимум испод којег српска страна не може?

- Ми предлажемо да се мапе уопште не раде. Узрок рата приликом распарчавања Југославије јесу границе. Чешка и Словачка су се мирно разишле ради тога што су границе тих република одговарале етничком распореду. Код нас границе одговарају етничком распореду једино у Словенији. Зато у Словенији није било великог рата. Била је једна срамна побједа словеначке ТО, која је пуцала на војнике који су послани у једном неборбеном поретку и који нису очекивали да ће бити дочекани као окупатори. У Хрватској већ се показало да се републичке границе не поклапају са етничким границама па је зато дошло до рата. У БиХ је то још драстичније. Бојим се да је и у Македонији то могуће с обзиром на албански елеменат и етничке границе које не одговарају границама републике. Ми нећемо прихватити финализацију мапа које би ишле на штету Срба, макар да је у питању и једно село. Нико нема право да прави мапе осим народа. Ми можемо прихватити принцип провинција, јер и путем провинција можемо да остваримо своју државност у БиХ, јер је то наше демократско право, али не можемо да прихватимо да, рецимо, једно Попово поље припадне сада Хрватима, када је јасно да је то српска земља и да Требиње не може да живи без Поповог поља. Ми смо

њима отворено рекли чак и када бисмо читаву БиХ средили како нам одговара и како је право, а не и Попово поље, ми такву мапу не бисмо потписали. То једноставно немамо право. Зато смо предложили да се мапе ставе у страну, да се оне раде у принципу, али да се оставе у страну и да се иде на завршетак рата, а да се око мапа договори народ на демократски начин, можда и непосредним изјашњавањем. То је, поготово, лако дуж линија будућих провинција. Једноставним локалним референдумима питати народ да ли жели да буде у једној или другој провинцији.

Војска која не зна да мрзи

Како у овом тренутку оцјењујете борбену способност јединица и стање на ратишту?

- Ја морам да кажем да смо се ми дуго уздржавали од офанзивних акција, да смо се дуго уздржавали и од контраофанзива, просто рачунајући да би морало бити запажено у међународној јавности да Срби не напредују онолико колико би могли и да желе да се успостави мир. Ми смо 18. децембра усвојили у Скупштини Резолуцију о престанку рата и тиме читавом свијету ставили до знања да, ако и друге двије стране хоће, рат може престати у року од два-три дана. Показало се да то друге двије стране не желе, али и то да смо ми били довољно дуго уздржани и да нисмо вршили офанзивна дејства. Наша убојна моћ и снага наше је неупоредиво већа него што се то види, а види се управо из разлога уздржавања и покушаја да се рат заврши. Уколико рат буде наметнут и уколико муслиманска страна не одустане од офанзива на Дрини, затим према коридору, Посавини, те околини Сарајева, и хрватска страна у долини Неретве - српска војска ће употријебити све своје убојне потенцијале и одбранити свој народ, своју државу и своју територију. Ја мислим да је морал бораца такав какав се само може замислити. Ако видите борце са линије фронта на телевизији или уживо, видите да на њиховом лицу сија задовољство. То је војска која тачно зна за шта се бори, војска која не зна да мрзи непријатеља и не сматра да треба да га мрзи, већ треба да одбрани свој народ. То је војска која осјећа да прави државу, да прави историју. Велико је задовољство видјети тај елан и тај морал који имају наши војници. Лично мислим да је мржња веома слабо погонско гориво и задовољан сам што наши војници не мрзе. Љубав је за оно што раде много боље погонско гориво и зато смо вјероватно тако и успјешни.

У Војсци Југославије се стално говори о трансформацији. Да ли се у државном врху Републике Српске размишља о трансформацији Војске? Скоро је био и пленум СДС. Да ли је том приликом било о овом питању ријечи?

- Мислим да ће и код нас неминовно доћи до трансформације, да ће се професионални састави успостављати, да ће се са заокружењем државе диференцирати војска више према граничним јединицама, док ће нека годишта, неки весови, неке струке морати да се врате привреди. Тако ће ситуација сигурно диктирати извјесне промјене и трансформације у војсци у смислу да буде мања, убојитија, професионално издиференцирана и оријентисана. То ће све зависити од тога како буде стање на терену. Имамо већ линије фронта које су увелико граница и ми смо дужни да ту границу утврђујемо, уређујемо и обезбјеђујемо тако да је могу чувати и трећепозивци.

Могу ли се ускоро очекивати неки конкретни кораци кад је у питању трансформација?

- Мислим не. Ми немамо неке нарочите потребе да правимо било какве нагле потезе у армији. Армија је један организам који је узрочно-посљедично везан и ако би се правиле неке интервенције изван војске у погледу структуре, то би могло бити веома погрешно. Једноставно ћемо у ходу полако прилагођавати војску потребама државе. Највише промјена се може очекивати у смислу диференцирања јединица, покретних, мобилних, маневарских, јуришних, елитних, које ће у основи, када се држава среди и одбрани, представљати професи-оналну војску, а остатак становништва, које се сада бори, окренуће се привредним активностима. То сигурно неће бити скоро, нити ће бити нагло.

Сав наш народ је војска

Како по Вашем мишљењу сада функционише цивилна власт и каква је сарадња цивилних власти са Војском?

- У највећем броју општина та сарадња је изванредна, јер наша војска је народ, а сав наш народ је војска. Онај број официра, који су остали у БиХ, а имали су шансу да се склоне у кућицу у цвијећу и да уживају своју пензију, тај официрски кадар је задужио српски народ за сва времена. То су све добри официри, и, захваљујући њима, ми смо створили војску и одбранили своју земљу. У појединим мјестима дешава се да надобудан млад официр и надобудан млад предсједник општине стану један насупрот другог као два јарца на брвну из чисто и рационалних разлога, и доведу до одређене затегнутости. То мора да престане. Они морају да успоставе зреле односе, јер они нису ту ради себе, него ради народа. Коначно морају и политички фактори да ураде доста на зближавању тих људи, јер данас немамо два одговорнија човјека у једној општини него што су командант

бригаде и предсједник општине. Они, заиста, морају бити добро усаглашени, не морају се лично вољети али морају добро сарађивати. Међутим, није лоше ако се међусобно заволе.

Значи, може се избјећи и та двојност у командовању.

- Апсолутно се мора превазилазити, јер ми смо све до 20. маја имали тако рећи наоружани народ, територијалну одбрану и територијални принцип који се мора превазилазити што прије, јер тај домобрански елеменат је и нашу војску учинио спором и неборбеном, неокретном. С друге стране, питање општинских војски и утицаја општинских власти на војску исто тако мора да се превазиђе. То је дало своје резултате у оном тренутку када је ЈНА била непристрасна и покушавала да смири међуетнички конфликт у БиХ, тако да се од 5. априла до 20. маја борио народ по једном територијалном принципу, по принципу територијалне одбране. Сада, ако хоћемо модерну војску, морамо имати маневарске јединице које можемо употријебити на било којем дијелу ратишту, јер је домовина цијела. Морамо некада да Херцеговце шаљемо на Уну, некада Крајишнике у Херцеговину. Једино тако ћемо бити држава. Једино тако ћемо бити народ.

Санкције за дезертере

Како пронаћи сигурнији механизам да се врате војни обвезници у Републику Српску и официри овдје рођени?

- Генералштаб југословенске Војске има неки распис који обавезује официре који су поријеклом из Републике Српске да се јаве нашем Главном штабу и мислим да то постепено иде. Имамо одређени прилив старјешина, а што се тиче војних обвезника, постигли смо сагласност са МУП-ом Републике Србије, а постићи ћемо и са МУП-ом Републике Црне Горе, да се ти људи врате. Они немају права да уживају неки статус избјеглица. То је срамота да се они налазе у избјегличком статусу, а њихова мјеста су слободна. Требамо не само борце, него и раднике у привреди. Биће формиране екипе које ће, да тако кажем, стражарно спроводити људе које смо ми позвали а нису се одазвали. Такве морамо третирати као дезертере. Бојим се да ћемо морати пооштрити и законске санкције против њих, јер овдје други бране њихову земљу, њихову имовину, и породицу и родбину, а они су склоњени у сигурност једне Србије, и у својим намјерама да се обогате током рата врло често се баве профитерским пословима. Наша држава ће сигурно предузети у најскорије вријеме све што се може у том правцу да се профитери казне, да се профит одузме и да се преда онима који се боре за нашу слободу. Биће формиране екипе комбиноване од нашег МУП-а и МУП-а Србије да се ти људи покупе и да се врате.

Има ли у овом тренутку великих проблема са снабдијевањем војске борбеним и неборбеним средствима и слично?

- Борбених средстава имамо довољно, јер је БиХ била стовариште

ратног материјала. На сву срећу ми немамо потребу да довлачимо нешто из других земаља, а коначно, ако буде требало, на црном тржишту и НАТО пакта и распаднутог Варшавског пакта купићемо што нам буде требало. У сваком случају, ми смо увели штедњу и морамо да штедимо, нарочито муницију тешких калибара, јер је непотребно да се она троши без ефеката и без разлога. Мислим да се много тога у посљедње вријеме битно поправило, иако ми производимо неку муницију великих калибара, ипак морамо да штедимо и да је употребљавамо веома рационално. Ми можемо да се поуздамо и у нашу пољопривреду, која је ове јесени, рецимо у Семберији, посијала дупло више него прошле године. Значи у другим крајевима биће довољно хране. Биће довољно и за Војску. А што се тиче борбених средстава, нешто производимо, нешто штедимо и чувамо, а може се десити да и ми купимо на црном тржишту.

Венсовим планом у провинцијама није предвиђена класична војска. Шта ће бити са Војском Републике Српске ако се Венсов план, коригован или не, усвоји?

- Била је предвиђена лисабонским папиром национална гарда и полиција. Значи, наша би војска прерасла у националну гарду и дјелимично у полицију. Међутим, овај Венсов план није био ту прецизан. Прецизан је само утолико што на централном нивоу нема никакве војске. Дакле, никако се наша војска неће утопити у некакву војску БиХ у чијој би команди био и Алија Изетбеговић. Ми се никада нећемо лишити своје војске, јер је наша војска наша сигурност.

Борци и профитери

- Најпогубније на морал војске утичу ратни профитери и шверцери. То је нешто што огорчи борца који стоји у рову и који има осим плате, много важнију плату - осјећање достојанства и поноса да нешто чини за свој народ, а у међувремену се иза његових леђа други богате. Ми можемо обећати да ћемо све профитере обесправити, односно да ћемо им одузети оно што су профитирали и да ћемо их кажњавати. Ми то сузбијамо и надамо се да ће са успоставом платног промета са Југославијом профитери нестати а, што се тиче наших бораца, они ће бити намирени, јер смо ми донијели одлуку да приликом приватизације цјелокупне имовине идемо са подјелом акција, подјелом имовине, прије свега, породицама погинулих бораца тј. удовицама и дјеци, затим инвалидима, борцима, нарочито онима који су од првог дана, тако да ће највећи дио наше имовине, односно око 70 посто цјелокупне имовине фабрика, свих других капацитета, пређи у облику акција у руке наших бораца, којима ћемо на тај начин надокнадити оно што у овом моменту као неправду чине профитери. Мислим да на морал помало утиче и то што смо имали честа примирја. Војска воли да ради, да буде активна, но, ми смо жељели да зауставимо рат и успоставимо мир, често пристајали на примирја а често смо и сами проглашавали једнострана примирја, која су супротној страни користила само за узимање предаха и припреме за нову офанзиву. □

Несумњиво је да је значај српске православне цркве веома велики и треба да буде све већи. Шта Ви мислите о досадашњем доприносу српске православне цркве нашој борби?

- Ми смо Срби, у жељи да примимо нешто што је настало у Русији, у жељи да сачувамо Југославију, били запустили своје традиционалне вриједности, па смо тако у посљедњих 45 година били запустили и запоставили цркву, која је, у ствари, кроз вијекове турског ропства очувала српски народ. Није природно да се у толиком броју сматра популација атеистичком. Наравно да има атеиста, али огроман проценат, преко 90 посто популације, има религиозан став и мисао, ако нема религиозну праксу. Српска православна црква је сада, током овог рата у Југославији и БиХ, заузела најпозитивнији став према народу и према војсци. Није се дала нигдје изманипулисати. Наш митрополит није прихватио превару да живи у Сарајеву и да му се у Сарајеву омогући да има сједиште митрополије, које је иначе било у Сарајеву. Свештеници на терену дјелују патриотски и мислим да је српска православна црква пружила пуно доказа да се на њу може рачунати, тако да ја вјерујем да би требало поред референта за вјерска питања у Главном штабу имати и вјерске службенике у јединицама. Они ће свакако утицати на морал, а што је најважније показаће се јединство народа које ће се огледати и у томе што је црква поново пригрљена од народа и што је њено мјесто загарантовано у српском народу као што је загарантовано у свим културним народима.

Главни преговарачи су на фронту

Српска демократска странка несумњиво није само странка у класичном смислу, него прераста у покрет народа Републике Српске. Како оцјењујете њену садашњу улогу у борби српског народа и њену перспективу у политичком плурализму?

- Ми смо у овом рату на предлог бивше владе били замрзли рад Странке. Међутим, то се показало веома лошим, јер је Странка на изборима добила 92 посто учешћа у власти и има велику одговорност за опстанак народа и за организацију његове одбране, за организацију његове исхране и преживљавање. Ми смо сада обновили рад Странке, највиши дио наших функционера је очувао свој морални лик, остао је привржен народу, дао је пуни допринос консолидацији народа и војске. Један мали број се обрукао ситним и крупним малверзацијама, а један мањи број је отишао и напустио Републику. У том смислу ми ћемо извршити реорганизацију наших органа. Ми смо и прије рата били веома толерантни према другим странкама. Тако смо, рецимо, припаднике босанскохерцеговачког СПО-а, који је сасвим другачији од СПО-а у Србији, стављали на листе извршних органа власти, на нашу српску квоту. Са радикалима смо у највећем броју мјеста имали добру сарадњу, чак и са социјалистима Рабије Шубић, донекле и са реформистима у Скупштини БиХ, јер је један број реформиста показао смисао за српско национално питање и они су прије рата напустили реформистички клуб и формирали посебан клуб независних посланика. До краја рата нећемо регистровати нове странке, јер би то могло да ослаби наше јединство. До краја рата, дакле, Српска демократска странка, која је, како сте примијетили, покрет, мора да изнесе овај задатак и овај посао. Међутим, вјерујем да ће се након рата појавити и у самој Српској демократској странци потреба за диференцирање на лијево и десно крило, или ће се појавити пораст и утицај Радикалне странке, босанскохерцеговачког СПО-а или неке друге странке. Сасвим је сигурно да ће Срби имати више странака, јер за Србе обично кажу: два Србина - три странке. У том смислу ми можемо очекивати пораст броја странака, међутим, ми ћемо одмах након рата изаћи јавно са похвалама оним странакама које су допринијеле одбрани земље тј. нећемо монополизирати резултате рата и резултате ослободилачке борбе, него ћемо пружити пуну моралну сатисфакцију свим странкама које нису ловиле у мутном току рата и слабиле јединство српског народа и његову борбену моћ. Тада ће Српска демократска странка обезбиједити фер изборе и прихватиће резултате таквих избора. Ми мислимо да ћемо овдје, за разлику од наше браће у Србији, комплетну предизборну кампању провести са осмијехом, у заједничкој сарадњи са свим родољубивим странкама без закрвављених очију и борбених поклича. Мислим да ћемо тако показати да демократија српском народу није страна него, напротив, да је демократија природно стање српског народа, а да нам страначке борбе, страсти и закрвављености, морају бити стране како нама овдје, тако и онима у Србији.

Ми смо у овом рату осуђени на побједу, јер немамо куда да идемо са својих вјековних огњишта. Каква је Ваша порука борцима на првој линији фронта?

- Порука је: само држите линије фронта и не мислите на Њујорк и преговоре. Главни преговарачи сте ви, на фронту. Како ви урадите, тако ће бити. □

Разговарао
Миладин ПЕТРОВИЋ
Фото: Милош ГОВЕДАРИЦА

Уређује Драгутин Илић, пуковник

Хроника борбених дејстава

Током фебруара ове године тежиште борбених активности било је на простору Подриња гдје је Војска Републике Српске постигла значајне резултате, који се огледају у отклањању опасности од најезде муслиманских снага на територије општина Братунац, Скелани, Вишеград, Рудо и Чајниче, чијим освајањем су жељели створити простор за отварање према Санџаку, одакле попуњавају своје редове фундаменталистима и фанатицима који долазе из исламских земаља, као и успостављање тзв. зелене трансверзале у циљу обезбјеђења продора ислама у срце Балкана и даље у Европу.

Ништа мање важне борбене активности одвијале су се на простору централног дијела ратишта, са тежиштем на фронту код Добоја, Теслића, Градачца, на простору Озрена и од Комара преко Турбета до Влашића, гдје су српски борци одољели свим нападима помахниталих агресора, који су жељели освојити Добој и шири простор и поклонити га Алији Изетбеговићу за њихов вјерски пост Рамазан.

На простору код Бихаћа и на југозападном дијелу фронта (Гламочко-Ливанском) непријатељ је појачао дејства у периоду агресије на Републику Српска Крајина, у циљу везивања наших снага из страха да не пођу у помоћ својој угроженој браћи.

У Сарајеву и околини непријатељ је претрпио знатне губитке у људству и територији, гдје је желећи немогуће, изгубио и оно што је до сада држао, као што је рејон Азићи, гдје су наше снаге у противофанзиви прегазиле непријатеља и ослободиле српско насеље Азићи и пут Семизовац - Средње.

На сјевероисточном дијелу ратишта непријатељ је у покушају да нам пресијече коридор између Крајине и СРЈ у ширем рејону Брчког поново доживио неуспјех. Наше снаге иритиране свакодневним дејством по цивилним објектима у ширем рејону Брчког и по самом граду кренуле су у снажну противофанзиву и у кратком времену ослободиле с. Г. и Д. Вукшић и с. Улице, наносећи непријатељу огромне губитке у живој сили и техници уз истовремено минималне сопствене губитке.

Захваљујући успјесима храбрих Сембераца и Крајишника, коридор је непрекидно био проходан и знатно проширен.

Херцеговачко ратиште привидно мирује, али се иза тога условно реченог мира, крију подмукла дејства непријатеља на свим познатим правцима, а посебно је било изражено дејство ХВО на читавом дијелу фронта у периоду напада хрватских снага на Републику Српска Крајина.

Карактеристично је "тихо" непримијећено дејство непријатеља на простору Калиновик - Фоча, гдје је доминирала тактика убацивања диверзантско-терористичких група, са циљем обезбјеђења познатог коридора за снабдијевање муслиманских снага са југа и из Санџака у Сарајеву и централном дијелу бивше БиХ.

Захваљујући будности и опрезности храбрих фочанских бораца и Команде Херцеговачког корпуса почетком фебруара ове године, на јужним падинама Јахорине откривена и уништена је већа диверзантско-терористичка група муслиманских снага.

Посљедњи значајан успјех Војске Републике Српске у периоду између два броја "Српске војске" је овладавање значајним објектом Илијино брдо у рејону Церска и рудника "Сасе", чиме је отклоњена опасност од еколошке катастрофе која би била изазвана рушењем бране на ријеци Јадар код рудника "Сасе" и сломљена окосница муслиманског отпора на том простору.

Војска Републике Српске на крају овога мјесеца, може се закључити, постигла је велике резултате у одбрани и ослобађању српских територија, као и омогућавању политичком руководству државе да води равноправне и достојанствене преговоре на свим нивоима на којима се расправља о проблемима на простору бивше БиХ.

Миленко ЛАЗИЋ

Српски стражар на мосту између Скелана и Бајине Баште
Фото: Ристо МОТИКА

ОТКРИВЕНЕ НОВЕ МАСОВНЕ ГРОБНИЦЕ СРПСКОГ НАРОДА

Задах злочина

Испред гробнице туробно небо парали су огромни храстови. На њима пободени ексери и опасана бодљикава жица. "Овде су нам разапињали људе. Друге су везивали бодљикавом жицом и ударали сјекирама. Погледајте ове изгорјеле храстове. Живе људе су нам спаљивали."

Ексхумација на Глоћанском брду: Издахнули су у највећим мукама

Констатовати да се историја понавља не би било толико страшно и упозоравајуће уколико би се занемарила чињеница да је српски народ кроз читаву историју претрпио огромне патње и страдања. На жалост, након 50 година, које у једном глобалном свјетском развоју представљају ипак значајан културни и цивилизацијски напредак, овде у аветињским гудурама тамног босанског вилајета, српски народ поново страда. Он нестаје и умире у највећим мукама. Чак, у ово вријеме, када се о смрти врло често просто и без осјећања разговара, писати о смрти, поготово о оној изазваној најсвирепијим, односно, само људској раси својственим методама, није нимало лако.

У овој масовној гробници пронађена су тијела шеснаест Срба

Након ослобођења рејона Каменице у Зворничкој општини на основу свједочења заробљених припадника муслиманских јединица, пронађено је неколико масовних гробница српског народа. Претпоставља се да је у крвавом сатанском ритуалу муслимана задојених националном мржњом и вјерским фанатизмом страдало близу 250 Срба са подручја Каменице, Кравице и шире. Ту, на Глоћанском брду, пред укоченим лицима домаћих и страних новинара, указаше се нови безимени гробови Срба. Из прве масовне гробнице екипа за ексхумацију већ је вадила тијела измасакрираних јадника. Старом храстовом шумом ширио се оштар задах смрти. Из минута у минут број унакажених тијела се повећавао. Јачао је и задах који је притискивао плућа присутних. Број већ достиже цифру 16. Испред гроб-

Масовне гробнице српског народа пронађене у рејону Каменице на жалост нису једине. На основу података којима располаже Дрински корпус ВРСа у селу Брежани, 30. јуна, Алијини бојовници на свиреп начин су усмртили 29 становника српске националности, међу њима и породицу Ранкић. До сада нико није могао да их сахрани. Већина побијених још увијек се налази у дворишту куће породице Ранкић. Почетком маја Алијини терористи убили су два радника рудника Сасе (Вукосављевићи), пуцајући им у леђа када су се враћали са посла. Када су Срби из села Прибичевац покушали да сахране двојицу Вукосављевића муслимани су их окружили и на звјерски начин побили. У селима Вукова Глава и Крнићи код Кравице убијено је 30 Срба у близини цркве. Нико од њих још није сахрањен. Новку Павловић из села Дучића, ментално ретардирану, муслимански бојовници су одерали и тако оставили. □

нице туробно небо парали су огромни храстови. На њима пободени ексери и опасана бодљикава жица. "Овде су нам разапињали људе", говори борац Рајко Анђелић. "Друге су везивали бодљикавом жицом и ударали сјекирама. Погледајте ове изгорјеле храстове. Живе људе су нам спаљивали."

О свему овоме свједочили су и лешеви побиједних Срба. Откинута глава, рука, нога, одсјечено ухо, извађена утроба. Неколико десетина метара даље наилазимо на још једну гробницу. Ту је неколико часова раније извађено још пет цивила. Километар даље још једна масовна гробница која још није откопана. Из земље су вириле руке и ноге. Неке екстремитете пси су већ разнијели. Идући блатњавом шумском стазом долазимо до залеђене баре изнад које се сабласно надвијало истрошено старо стабло. Борци нам говоре да су након ослобађања овог рејона на том мјесту пронашли објешена два српска борца. Испод леда се указивао стравичан призор. Тијела најмање десет људи плутала су испод ледене површине. Пет лешева је већ било извучено. Од тога четири без главе. "Чито сам историју од насељавања Словена и многе пјесме али ове јаде још нисам видио", у чудном шоку говори 70-годишњи старац Вељко Милановић, из Калабаче. "Видите ли шта нам урадише муслимани. Гледајте, гледајте."

Гледали смо јер на овом брду, у овој шуми, човјек једноставно нема гдје скренути поглед. Оно што људско око може видјети, његов ум не може поднијети. Одмора за очи једноставно није било. Између дебала трајно означених ексерима и ударцима сјекире муслиманских мучитеља и даље се пробијао задах распаднутих људских тијела. Свако дрво у овој шуми било је свједок страховитог мучења. У главама присутних осјећање ужаса, али и злокобна слутња. Из најмрачнијих дубина земљине утробе распукле су нове јаме. Оне ће се, на жалост, откривати и даље у дубини муслиманских територија.

Александар ПЕТРАНОВИЋ

Фото: Миле РАЈИЋ

ПОСЛЕДЊИ ОПРОШТАЈ У ЗВОРНИКУ

Није тога дана у Зворнику било камера знаних нам западних ТВ компанија. Ни брижних представника "чувара" људских и народних права. Ни београдских "миротвораца". Срби су још једном били сами са својом истином, својим мртвима и болом тежим и од горког осјећања неправди које му се чине.

Тужно је било у Зворнику 22. фебруара. Цио град и околина слио се на гробље поред Дрине, на последњи опроштај и испраћај посмртних остатака 38 жртава муслиманске мржње и заблуда. Жалост са родбином дошли су да подијеле и доктор Радован Караџић, Биљана Плавшић, генерал Манојло Миловановић, епископ зворничко-тузлански господин Василије.

Можда је, уз нарицање српских мајки, тежини страдања ријечима био најближи господин Василије, назвавши каменичке жртве новомученицима. Жице, маљеви, каме, безглава тијела... Девет од 38 досад пронађених жртава из седам масовних каменичких гробница није било могуће идентификовати. Радован Караџић зато ће и овом приликом поновити оно што ми добро знамо, а свијет неће да види: да муслимани не поштују никаква, па ни међународно ратно право.

И да су ове жртве, жртве великих сила. Због подршке политици која у темељу својих намјера има уништење свега што је српско. ☐

Р. М.

ВАТИКАНСКА ПОСЛА

Индекс забрањених народа

Др Брацо Ковачевић

Иза ватиканских зидина недавно се, поводом догађаја у бившој Босни и Херцеговини, опет огласио папа Иван Павле II. Још једном је, по обичају, оптужио Србе, начинивши и корак даље захтјевом за "хуманитарном интервенцијом". Шта стварно скрива овај појам и шта, заправо, хоће папа? Од питања па до одговора неопходно је у помоћ призвати неке историјске чињенице и позабавити се политичком позицијом папинства у прошлости и овим временима.

"Духовна" убјеђења папинства заправо су идеолошка и политичка убјеђења традиционално клерикално оријентисаног ватиканског врха. Папинство је, када год је то било неопходно, одобравало економску експлоатацију и политичку доминацију, одобравало је ропство, феудализам а онда и капитализам, али, наравно, никада није одобравало нити је могло одобрити јачање оних покрета који би довели у питање приватну својину, као основу не само економске експлоатације и политичке доминације, него и као основу на којој се темељи социјално-политичка позиција католичке цркве.

Како већ поменусмо, папинство је владало цјелокупним феудалним духовним и политичким животом. За феудални поредак се тврдило да почива на божанском ауторитету и изведеној владајућој политичко-свјетовној хијерархији на чијем се врху налазио папа. Он је представник највише власти, божје власти на земљи, тј. представник је врховне власти из које једино може да произлази политичка власт владара, краљева, царева, кнезова и њима сличних. Краљеви су дјеловали као "министри Бога" а краљевски пријесто није био пријесто једног човјека него "самог Бога". Такву политичку доктрину бранило је папинство, а бранећи феудални поредак оно је заправо бранило свој привилеговани и повлаштени положај. Оно се супротстављало и територијалном и политичком уједињењу Италије управо зато да, као највећи феудални земљопосједник, не би изгубило своју власт над земљом.

Француска револуција докинула је феудални друштвени поредак и довела у питање доминантну духовну и политичку позицију папинства. Инсистирајући на демократском политичком поретку "једнакости и слободе", људског достојанства, човјекових права и слобода, просвјетитељски политички дух довео је у питање темеље феудалног духовног и политичког живота. Свјестан угрожености свог доминантног положаја, папа се одупире Француској револуцији те, 1791. године осуђује начела "Декларације о правима човјека и грађанина", истичући да је "њених 17 тачака у потпуној супротности са вјером и друштвом". Наравно, Декларација је и била у супротности са "друштвом" о којем је папа говорио - феудалним друштвом којег је Француска револуција укинула и "вјером" чију је политичку доминацију рушила. Критика папе Пиа VI ишла је и даље. Она је, критикујући Револуцију и грађанска права и слободе, заправо осуђивала демократију. Од тада ће, па преко Свете алијансе до Мусолинија и Хитлера, папинство давати благослове управо онима који ће се супротстављати демократији. Кад год је то било неопходно, папинство се супротстављало демократији, народном суверенитету, слободи мишљења и писања, рационализму, итд. Године 1864. ће папа Пио IX донијети "Syllabus" - "Списак важних заблуда нашег времена" у које ће сврстати велики број оних гледишта која нису у складу са Црквеним мишљењем. Биће то нешто блажа варијанта чувеног инквизицијског "Index Librorum Proxibitorum" ("Индекса забрањених књига"). Све што не одговара интересима Цркве биће изложено снажној критици а све оно што ће интересима Цркве конвенирати, биће одобрено и (по)хваљено. Тако ће се десити да папа Пио XI за Мусолинија истакне како га је "Провидност послала", а да Франка прогласи "љубљеним сином католичке цркве". Папе ће писати о фашизму, нацизму и франкизму, али их никада неће осудити. Од клера ће се захтијевати понизност према овим и другим тоталитарним режимима и њиховим вођама: Мусолинију, Хитлеру, Франку, Сушнику, Петену, Тисоу, Салазару, Павелићу...

Није папинство изражавало само свој недемократски став према политичким питањима, него је исти став манифестовало и када је у питању вјерски однос према православљу и етнички однос према Србима.

Када је ријеч о односу Ватикана према Србији и Србима, може се рећи да је имао изразито негативну улогу. Ватикан је подупирао Први свјетски рат а објава рата Србији управо се и одвијала под непосредним утицајем папе. И, док је Италија ушла у рат на страни савезника Антанте, папа Бенедикт је прекршивши проглашену "неутралност" стао на страну Аустро-Угарске и Њемачке. А, када је увидио њихов неизбјежан пораз, плედирао је на компромисном "миру без побједника". Циљ је био јасан: онемогућити сламање њемачког империјализма који је Ватикану омогућио увећање моћи која је у Италији била умањена због губитка свјетовне власти. Слично се догађало и током Другог свјетског рата.

Ватикан је подржавао и реакционарне и тоталитарне "југословенске" режиме. Подршка реакционарним "југословенским" режимима представљала је посљедицу једне политике која је заиста имала дугу традицију. Познате су империјалистичке претензије Рима и Италије према југословенским крајевима. За католицизам је идеја "словенске солидарности" била веома опасна, тако да је Ватикан подржавао све напоре империјалистичких сила који су требали да спријече "утицај с Истока". Отуда треба и гледати уништавање трагова словенског националног живота, италијанизацију Хрвата и Словенаца, подупирање планова разбијања и комадања Југославије, третирање "Јадранског питања" као "нашег мора", ширење националне нетрпељивости, благосиљање рата, "национално" прекрштавање и убијање Срба за вријеме Другог свјетског рата, геноцид. Усташка "НДХ", Степинац и Јасеновац представљају три симболичка момента ватиканске политике на овим подручјима.

Управо у таквим историјским и политичким околностима треба схватити и став Ивана Павла II о "хуманитарној интервенцији". Ево како папа образлаже свој фамозни став: "Пошто се исцрпе сва дјелотворна средства, ступа на снагу право хуманитарне интервенције са сврхом да се агресора разоружа и да се поново успостави поштивање права угроженог пучанства". Да би оправдао свој став папа каже да је "право хуманитарног мијешања у унутрашње ствари поједине државе јаче од начела суверенитета те исте државе".

"Теорија ограниченог суверенитета" није нова ни непозната, али је папина "доктрина ограниченог суверенитета" чудна зато што је изражава један духовни а не политички вођа. Шта она заправо значи?

Прво, она изражава ватиканско настојање да се заокружи један геополитички простор на којем је осигуран католички утицај и тиме ограничен простор православног дјеловања. Друго, за политичке прилике у бившој Босни и Херцеговини поново се, са једног духовног подручја, политички оптужују Срби, за које се истиче да су "агресори", које уз помоћ "хуманитарне интервенције" треба "разоружати" (што, заправо, значи Србе треба покорити), како би се успоставио некакав, вјероватно католичко-исламски, "правни поредак". Он би гарантовао поштовање права Хрвата и муслимана као "угроженог пучанства" и у којем би се вјероватно постављање питања поштовања права и слободе Срба третирало као угрожавање "правног поретка" и "права угроженог пучанства" (Хрвата и муслимана). Треће, папа не само што у принципу не поштује етничка права, него показује да, уколико је то ватикански интерес, не треба поштивати ни нечију сувереност.

Својим политичким захтјевима папа је потврдио снажну клерикалистичку тенденцију католичке цркве, која је окренута не само према ширењу католичких духовних и политичких простора, него и према сужавању православног и српског духовног, етничког и геополитичког подручја. Тако је, као и његови претходници, показао изразити антисрпски и антиправославни став, а захтјевом за "хуманитарном интервенцијом" открио је настојање за стварањем католичког мултинационалног блока, који би се јасно супротставио православљу и Србима. □

ПОВОДОМ ПЕТСТОТОГ ДАНА РАТА У ХЕРЦЕГОВИНИ

Окупатори трче последњи круг

Примери духовног геноцида хрватских и муслиманских снага над Србима и поред тога што дубоко задиру у осећања херцеговачких бораца не могу и неће поколебати храбре ратнике да до краја истрају у одбрани својих огњишта, вере и корена.

За протеклих пет стотина дана рата на дубровачко-требињском, чапљинско-столачком, мостарско-невесињском, коњичко-калиновачком и фочанском правцу вођени су многи бојеви и борбе. У тим сукобима агресори су увек до ногу потучени. Увидевши своју немоћ, усташко-муслиманске главешине су вешто и темељно испланирале неколико опсежних акција с циљем да у једном налету утру све што је српско. Насупрот храбрим браниоцима родне груде - прадедовских огњишта и гробова, наткрила се бројна али не и моћна усташко-муслиманска аждаја чије се чељусти свакодневно ломе. Ту солдатеску чине: пет бригада регуларне Хрватске војске, осам самосталних бојни, три бригаде ХВО, четири самосталне бојне са средствима подршке и седам бригада тзв. "зелених беретки".

Најжешћа офанзива предузета је на мостарско-невесињском правцу која је, попут свих ранијих, доживела тотални крах. После тог незапамћеног окршаја у Подвележју је остало 570 мртвих усташа а 1.300 бојовника ће до краја живота носити обележја херцеговачке артиљерије и пушчаних танади. За одбрану части и огњишта, само у једном дану пало је двадесет два борца Невесињске бригаде.

Узор херојског Невесиња није усамљен. Од Требиња до Фоче и Калиновика бројни су примери надчовечанске издржљивости, колективног и појединачног јунаштва. Према проценама Команде корпуса и свакодневних борбених извештаја јединица, неколико десетина хиљада усташа заувек је остало на поприштима широм Херцеговине. Нажалост, у тим епопејама 880 српских бораца, зарад слободе и части отаџбине, положило је своје животе.

Цена рата је заиста велика. Много црнине за кршевиту Херцеговину. Само у селу Баљци (двадесетак кућа), надомак Билеће, у једном дану, у вечно станиште спуштено је шест сандука. Из једне куће сахрањени су отац и син. Само у општини Требиње још увек је окупирано или спаљено тридесет пет српских села. Укупно у Херцеговини је шездесет девет окупираних или разрушених села са српским или претежно српским становништвом.

Упоредо са страдањем српских насеља уништавају се и његове светиње - цркве, манастири, парохијски домови и остала црквена здања. На подручју требињске општине уништено је шеснаест српских црквених центара. Православни храм и епископска резиденција у Мостару више не постоје. Двадесет цркава је са земљом сравњено, укључујући манастир Житомислић и Завалу из 15. и 16. века.

Примери духовног геноцида хрватских и муслиманских снага над Србима и поред тога што дубоко задиру у осећања херцеговачких бораца не могу и неће поколебати храбре ратнике да до краја истрају у одбрани својих огњишта, вере и корена. Ове људе, борце и грађане више боли што се од око хиљаду официра пореклом из Херцеговине, у одбрани родне груде одазвао само мањи број активних старешина. Већина њих само преко екрана прати ратна збивања у завичају.

Упркос свему, стамена Херцеговина одолева вихору рата, усташкој немани и притисцима из Њујорка и Женеве. □

З. Ж.

СРЕДЊА ПОСАВИНА

Страшни мир ратишта

Улицама Брчког, у давна времена познатог по лађарима и сплаварима, а задњих деценија по лијепим дјевојкама, шетају војници. Као некада, када је овдје служило војни рок хиљаде младића из свих крајева несрећне Југе. Али ови садашњи нису дјечаци румених и невиних лица, него ратници чија је ведра чела изборао рат.

Већ од Грбавице, предграђа Брчког пут почиње да вијуга и успиње се. Срби, који су до почетка рата, живјели на јужним обронцима Мајевице, прије но што су их хрватске и муслиманске легије одатле протјерале, још причају о бистрим изворима чије воде долазе испод зелене и бујне посавске љепотице.

- Одавде смо у децембру кренули - прича командант Прве посавске бригаде потпуковник Милорад Кутлешић, док се возимо у ослобођено српско село Пекиће, удаљено десетак километара од Грбавице. Све су ово прошли наши момци. Није било друге, морали смо кренути у контраофанзиву и прекинути вишемјесечну патпозицију у којој су Брчко и српска Грбавица били мета за одстрел. Кренула је и Друга посавска, момци капетана Милана Јосића, а, нèдалеко од њих, распоредила се 16. крајишка. Провокације и напади на јужном посавском фронту више нису пролазили некажњено. А већ се овдје знало од раније да муслиманско руководство из Тузле шаље своје јединице на неослобођени дио брчанске општине. Све операције вођене су храбро и смишљено:

- Да није тако не би ни имали успјеха, каже потпуковник Кутлешић, кога послије свега три мјесеца његовог командовања у Првој посавској бригади од миља назваше - српски јунак.

Српска нога, након вишемјесечне хрватске, потом муслиманске окупације, вратила се у Лукиће, Пекиће, Иваковиће, Чивчије. Под контролу српских снага стављена су и два значајна упоришта муслиманских снага, Доњи и Горњи Вукшић, одакле се, са лијеве обале ријеке Тиње, сасвим јасно видио торањ католичке цркве у Улицама. А са торња, умјесто звука црквених звона, праште меци ПАМ-ова и снајпера. Улазак у Улице постао је ратни циљ број један, колико стратешки важан, толико морално пресудан за даље одржање и одбрану слободне територије.

У Горњем Вукшићу

Над село са типичним миљеом протутњале битке спустио се онај препознатљиви, страшни мир ратишта. Кад се исели живот а усели опипљива ратна опасност, кад свака експлозија, сваки звиждук метка добија ехо. Једини становници су војници, птице су привремено одлетјеле.

У команди оклопне јединице, њен командир Симо Ристанић прати ток битке која се недалеко води. Бране се новоуспостављени положаји. Уз пут одговара на постављена питања. Са паузама.

- Питате како смо успјели ући? Лакше но што смо мислили док су нас даноноћно тукли. Искористили смо њихов предах и изненадили их... Шта? Одакле туку? Изађите и ви на предњи крај, знаш гдје... узвратите, наравно (говори у моторолу). Најбоља ствар је што нисмо имали губитака. Нико није огребан.

Улази и старјешина из Друге посавске, капетан Милан Јосић. Накратко, само да се консултује са шефом тенкова, како у шали назива командира Симу, и одлази, ближе борцима. Разговор с новинарима, каже, оставља за други пут.

У међувремену, битка се смирила. Почињу ведрији разговори и смијех, вјечне војничке згоде, потребне да прекрате дуге сате ишчекивања и стражарења.

Само сат касније од свеопштег смијеха, међу борцима је завладао мук. Стигле вијести са друге стране фронта. Јуришна, елитна чета остала је без командира. Поп је налетио на мину, док је покушао да неутралише непријатељски бункер. Жив је, али је изгубио ногу, јавља курир.

ЧАРАПЕ ЗА БОРЦЕ

Коло српских сестара из Милића организовало је плетење чарапа за борце на положају. Плетива у спретним рукама брзо нестаје а даровна вуна је најчешће само опрана пошто вуновлачара у ближој околини нема. Зато се понекад у Дому рудара организује чешљање вуне у већим количинама како би се обезбиједило плетиво за дужи период. Коло српских сестара је неке оперативне послове препустило Штабу цивилне заштите и - погријешило, јер су ти послови обављани споро и траљаво што је знатно успорило акцију и зауставило елан многих активисткиња.

Од стотињак пари чарапа предатих организаторима, ових дана највише су исплеле Јелка Вујадиновић (10) и Бранојка и Милка Зекановић (заједно 18), а на нашем снимку су (с лијева надесно): Вера Маринковић, Станојка Видовић, Миленија Симић, Мара Мајсторовић, Милена Вујадиновић, Радмила Тришић и Станка Глигоровић. □

М. ГОЛИЋ

УСПЈЕХ 16. КРАЈИШКЕ

У сриједу поподне, 17. фебруара, у центру Улица, најтврђег упоришта муслиманских снага и хрватских екстремиста, завијорила се српска застава. Бриљантном акцијом борци 16. крајишке бригаде учинили су немогуће. Неутралишући готово стотину непријатељских бункера загосподарили су значајним упориштем за ослобађање српског села Липовац и попаљених огњишта у селима Буквик, Витановићи и Буковац, одакле је 2.500 Срба одведено у ропство. □

Сјенке туге прелијећу лицима младића, свједоче колико суровости и туге упијају душе ових људи. Почне прича о Попу, његовим акцијама, манирима џентлмена, и понеком смијешном гегу... Као лав у кавезу корача капетан Јосић.

- Ипак, Поп је жив - каже тенкиста звани Овачр - али... никада више неће онако хитро потрчати у јуришу, као срна низ пољану - закључи тужно и оде ка своме тенку. Чекају нови задаци.

Град страха

Улицама Брчког, у давна времена познатог по лађарима и сплаварима, а задњих деценија по лијепим дјевојкама, шетају војници. Као некада, када је овдје служило војни рок хиљаде младића из свих крајева несрећне Југе. Али ови садашњи нису дјечаци румених и невиних лица, него ратници чија је ведра чела изборао рат. Најрадозналији су Прњаворчани, тек су пристигли на овај фронт, разгледају оно што је остало од некада најљепшег града Средње Посавине. Има још љепоте у маурском стилу градског центра али и Брчко је платило свој данак рату. И плаћа га свакодневно, сваком новом гранатом коју непријатељ испаљује на град. Нема селекције у избору мета, нападнуте су зграде, станови а најчешће болница. Пројектили стижу из свих праваца, са лијеве обале снене љепотице Саве, или из Беговаче, Брода, Фазанерије, окупираног српског Липовца...

- Синоћ сам гледала како из Славоније туче ВБР - каже Брчанка Јелица Видовић - лијепо се види да гађају и са прозора мога стана. Прозори су се тресли.

Вијести о рањавању и страдању цивила и у Брчком су постале свакодневница као и звуци борби које непрекидно допиру из свих праваца. □

Радмила ЖИГИЋ

СУСРЕТ МИТРОПОЛИТА НИКОЛАЈА СА ГЕНЕРАЛОМ МОРИОНОМ

Ослободити унижене

Због све већих и јачих тортура којима је изложен српски народ у свим дијеловима бивше БиХ које контролише муслиманска власт на захтјев Његовог преосвештенства митрополита дабро-босанског господина Николаја на Палама је одржан састанак представника дабро-босанске митрополије са главнокомандујућим снага УНПРОФОР-а за БиХ генералом Филипом Морионом. У току разговора господин Николај је изразио своју искрену и дубоку забринутост за животе и судбину Срба на територијама под муслиманском влашћу и затражио да се одмах, без обзира на вјеру и националну припадност, ослободе сви затвореници као и да се распусте све јавне куће у Сарајеву и другим мјестима.

- Са пуном моралном одговорношћу - рекао је господин Николај - изјављујем да мој народ није узрочник овог прљавог рата народа, нити је геноцидан. Он је нечија жртва. Он није блудник што му се приписује. Он није у греху офанзиван. Мој народ је у ситуацији да се брани што је много пута био у таквој ситуацији. Замислите како је српском војнику када нађе печено дете или приковано уза зид само са једним ексером кроз главу, или распето, заклано и још се над њим мртвим злочинац иживљавао.

Због злодела која су присутна у овом рату, због неиздржљивих злодела у Сарајеву и другим мјестима, због јавних кућа у којима се иживљавају над духовним кћерима моје цркве и народа, због насилно зачете деце која су на путу рођења, униженог до најдоњег пакла, достојанства материнства жене и уопште много чега другог до сада невиђеног, ми смо забринути и жалосни, рекао је између осталог господин Николај. □

А. П.

Српски ратник

Основно гесло ратника српског како негда тако и данас јесте "За крст часни и слободу златну". Доиста, узвишеније максиме нема. Са њом и отаџбином на уснама гинуло се од Косова до данас. Она је као неко тајно знање брижљиво чувано у сваком Србину који српски мисли и осјећа. То је и високо постављени морални захтјев што нам га наши преци у баштину даше. Они исти преци чији усклик понављамо и данас "Боље је нама у подвигу смрт него ли са стидом живот". То је иста она максима поновљена и марта 1941. на београдским улицама - "Боље гроб него роб". Народ који је (или којег је) небо изабрао за своју отаџбину другог пута нема до крста часног и слободе златне. Ни без једнога ни без другога не можемо и не умијемо.

Данас, кад ваља сви заједно и сваки појединачно, све да учинимо, е да бисмо остварили и своју земаљску отаџбину, Његово појединство српски ратник јесте сукус свега најбољег и највитешкијег у духу његовог народа. Поново га красе стара обиљежја "крв јуначка, душа дјевојачка". Он се ниуколико не разликује од светих ратника из српских пјесама јуначких. Спреман је опростити као Бановић Страхиња али и разгонити Турке на буљуке као негда Бошко Југовић.

Истински српски ратник бори се до посљедњег, до истраге, како каже Владика, наше или њихове али нејач и немоћне не дира. Он није јајара или кокошар. Не поводи се за својим непријатељима који су ево и у овоме рату руком Сатанином вођени. Српски ратник се још увијек моли Богу да остане на Божјој страни и зна да ће му Бог молбе услишити.

С десне стране ратника српског стоји Свети Сава а испред њега је Стефан Немања са мачем. Дубоко у њему су његови манастири, његова историја и култура. У њему нема мржње, јер он не умије да разговара са људима мржњом. Његов однос је љубав па и према своме непријатељу, без обзира што му његов непријатељ и крвник говори неким српским језиком.

Уздајући се у Бога и с геслом да другима не чини оно што не жели да њему буде учињено српски ратник ће побиједити и бити чист и свијетао и пред Богом и пред људима и пред народима. □

Никола ГУЗИЈАН

С БРАНИОЦИМА ХИДРОЦЕНТРАЛЕ У ВИШЕГРАДУ

Нема опуштања

Чета мала, али одабрана. То би, у најкраћем, био портрет јединице којом командује Душан Војновић и чији је једини задатак да одбрани хидроелектрану у Вишеграду од упорних насртаја муслиманских бојовника. Добро је знано да је овај изузетно значајни енергетски објекат на мети Алијиних ратника био и прије почетка рата. Праву узбуну у доњем току Дрине изазвале су пријетње Мурата Шабановића, који је, по савјету свог газде Алије Изетбеговића, намјеравао да потопи сва низводна насеља. Међутим, штете које су изазване пуштањем бране ипак нису биле велике. Потопљене су неке куће у Муратовом родном селу Душћу и - то је било све. Наравно, ако се изузме велика пропагандна машинерија такозване БиХ, која је читавом свијету представила своје "ратнике" типа Мурата Шабановића.

Душан Војновић вели да је у посљедње вријеме релативно мирно. Међутим, он и његови борци се не опуштају. У добро утврђеним бункерима и рововима осматрају супротну страну Дрине, одакле би се могли појавити непријатељи.

- Ни сам не знам колико пута су до сада муслимани нападали на хидроелектрану. Тукли су нас минобацачима, хаубицама, ручним бацачима, а у посљедње вријеме и вишецјевним бацачима ракета. Али, све им је то узалуд. Ми смо ријешени да хидроцентралу одбранимо, па макар изгинули до посљедњег... - говори нам Душко Војновић.

Сличне ријечи биљежимо и од Душкових сабораца - Станимира Шијаковића, Радета Станимировића, Томе Пејовића, Зорана Јоксимовића, Моме Шушњара, Драгана Секулића, Мире Пјевца, Славка Пецикозе, Саше Танасковића, Драгана Костића, Небојше Ђурђића, Ненада Мољевића...

- Свјесни смо да је хидроелектрана у Вишеграду један од најдрагоцјенијих објеката које има Република Српска, па га управо зато нећемо никоме препустити. Међутим, није само то у питању. Свјесни смо, такође, да би дизањем централе у ваздух били угрожени сви градови низводно. Зато нашим бившим комшијама муслиманима можемо поручити да се окану ћорава посла. Нека живе на својим територијама како год хоће. Ми их нећемо дирати, али нека не покушавају да насрћу на нас. Лоше ће се провести.

Вишеградски браниоци хидроелектране с поносом веле да је, захваљујући њиховом обезбјеђењу, централа једно вријеме радила пуним капацитетом. Међутим, због извјесних кварова на мрежи, поново је дошло до застоја, али се очекује да ће врло брзо из Вишеграда потећи драгоцјени киловати.

- Можда је најважније од свега да до сада ни један наш борац није изгубио живот. Двојица наших сабораца - Драган Ристановић и Гојко Видаковић - рањени су на централи.

Иначе, јединица на вишеградској централи живи попут мале, али врло сложне породице. Тачно се зна шта је чији посао, кад је ко на дужности. Забушавања нема, па се зато у ријетким тренуцима одмора из гудура поврх бране зна заорити и пјесма. Ратничка и горштачка... □

Вук КОВАЧЕВИЋ

У ПРОЛАЗУ

"Пентагон" без мане

Уобичајено ћаскање руђанских војника на положају у селу Ковиљцу прекинуло је брундање тракторског мотора...

- Ево га Пентагон...

Нешто касније, на разлоканом друму заиста се појави тракторчић с приколицом, а на њој десетак војника. "Пишите о нашем Пентагону, то је човјек без мане и без трунке страха" - углас ће српски борци.

Милан Миковић, којег у Рудом сви знају по надимку Пентагон, званично је возач. Када је избио рат, самоиницијативно је "мобилисао" и свој трактор, с којим крстари непрегледним пространствима око тромеђе Србије, Црне Горе и Републике Српске. Миковић, иначе, врло мало говори, али су зато његови ратни саборци пуни похвалних ријечи.

Милан Миковић - Пентагон, возач и извиђач

Кажу да њихов Пентагон није само возач, већ и прворазредни извиђач. У било које доба дана или ноћи спреман је да сам, без икакве оружане пратње, изврши и најтежи задатак. Више пута је "шетао" непријатељском позадином и прикупљао драгоцјене информације. А његов трактор је посебна прича. Кажу да нема гудура гдје он не може да стигне, било да вози храну, војнике, муницију...

Иначе, Миковић је Црногорац, али је одавно у Рудом. Када је запуцало и на овом ратишту, многи су очекивали да ће, попут неких својих земљака, напустити Рудо и оставити српски народ на цједилу.

- Није ми то било ни на крај памети - каже руђански Пентагон. □

В. К

КУДА ИДЕ "МИКРОЕЛЕКТРОНИКА" ИЗ БАЊАЛУЧКОГ ХОЛДИНГА "ЧАЈАВЕЦ"

Кад проради адреналин

Бањалучко предузеће "Микроелектроника" у најтежим тренуцима усваја нове производне програме, који се више не ослањају на буџетска средства, него на тржишне услове и сопствено знање

У временима која нису једноставна ни за најобичније преживљавање, а камо ли за привреду и производњу, бањалучко предузеће "Микроеле-ктроника", које ради у склопу Холдинга "Чајавец" је пронашло прави рецепт за квалитетну производњу, планове и маркетиншки наступ којим веома добро премошћава сиромашну садашњост и развија реалне могућности продора на тржиште и сада и у бољој будућности.

"Ићи корак напријед, испред свих тешкоћа ка бољем" је мото овог предузећа, по просјеку животне доби руководећег и стручног тима врло младог и агилног колектива.

Поновна сарадња са Русима

- Референце садашњег свеукупног технолошко-научног развоја, на жалост, су минималне - каже директор "Микроелектронике", магистар Драган Праштало.

- Упркос тако сниженим мјерама развоја и успоређивања, изазваних наметнутим нам ратом - каже директор - треба рећи да су Срби увијек испољавали високу способност издржавања и најтежих тренутака. Тако је, ето, код нас прорадио "адреналин" баш као кад човјека неко нападне и пријети му опасност. Тако се и "Микроелектроника" управо у овим најтежим моментима бави потпуно новом производњом, која се више не ослања, као некад, на буџетска и намјенска финансирања, него на тржишне услове и сопствено знање. И могу рећи да у томе добро успијевамо.

"Микроелектроника" сада производи тек десет одсто у сарадњи с другим финалистима и деведесет одсто самостално. Ранијих година ситуација је била потпуно обрнута, а производња се ослањала на лиценце. Од укупно деветнаест програма Холдинга "Чајавец" седам производних гама пројектује и реализује "Микроелектроника".

- Одмах да кажем, ми се нисмо бавили никаквим "откривањем топле воде". Ранијих година смо производили много елемената за југословенске произвођаче, па би било смијешно да такве склопове, у којима смо већим постотком производње учествовали, нисмо сада произвели и понудили тржишту. Поготово зато што су многи такви производи послије распада некадашње Југославије постали дефицитарни - објашњава Драган Праштало.

Ранији монопол "Искре" из Крања била је област ауто-електронике. Већина компоненти произвођена је скоро до финализације у Бања Луци, а Словенци су их продавали по свијету са својим заштитним знаком. Сада "Чајавец", односно "Микроелектроника" производи гаму производа ауто-електронике намијењену за сва возила, од путничког аутомобила до ровокопача, и успјешно продаје по српским крајинама и Савезној Републици Југославији.

У гами производа регулатора и електронских паљења изузетно је значајна поново учвршћена сарадња с Русима. Наново је активирана предратна идеја о изградњи заједничког погона у Русији. "Микроелектроника" и "Чајавец" ће тако у првој фази реализације договора продавати знање и своје производе, а у другој фази, у сувласничком односу с Русима, масовно ће производити и уграђивати електронска паљења у возила "лада".

У области медицинске електронике већ је понуђена гама производа. Један од потпуно овладаних производа "Микроелектронике" је микробиолошки осцилатор, који дјелује на принципу пулсирајућих електромагнета. Уређај је џепног формата, има петнаест различитих радних фреквенција (зависно од обољења које се лијечи) и може се користити упоредо с било којом другом терапијом. По ономе што је познато још од славног Николе Тесле до данашњих дана, овакви уређаји убрзавају исцјељење и смањују употребу скупих лијекова.

Микробиолошки осцилатори "Микроелектронике" се у пракси испитују свакодневно и потврђују у бањалучком Клиничко-болничком центру и Војно медицинском центру. Испитују се у Салзбургу, Марибору, Љубљани и Београду.

Све што треба тржишту

Треће, врло широко поље на којем је опет Словенија у пријашњој југословенској производној "шеми" имала монопол су електробројила. Већ раније, у сарадњи са бившим сарајевским "Енергоинвестом", "Микроелектроника" је развила властита знања и сада у кооперацији с "Радарском техником" (такође из састава "Чајавеца") и бањалучком "Електрокрајином" завршава припреме за производњу нових електронских бројила. С обзиром да ново бројило, за разлику од досадашњих - механичких, само не троши електричну енергију, укупна годишња уштеда струје на подручју Савезне Републике Југославије и српских крајина може бити у висини производње Хидроцентрале "Јабланица"! Нова бројила укључују и могућност даљинског очитавања, те мјерења "треће тарифе".

И четврта гама производа ослоњена је на пуно уважавање ратне ситуације, али и предвиђање потреба у бољим будућим временима, у којима ће уштеде разних видова енергије и те како бити значајна. "Микроеле-ктроника" је заједно са "Телекомуни-кацијама" и "Просторном техником", такође из састава "Чајавеца", произвела брзе пуњаче за различите типове батерија, који и највеће акумулаторе пуне "до врха" за само три-четири сата.

- Ми смо у потпуности прихватили ријечи генерала Ратка Младића, који нас је недавно посјетио и нагласио да смо ми произвођачи такође на првој линији фронта, и да се тако морамо и понашати. Ту је кључ наших, можемо слободно рећи, успјешних наступа на тржишту, реалних и добрих планова за будућност и успјешног финансијског пословања. Све што тржишту треба, тачније што ће му у будућности требати, ми покушавамо и успијевамо на вријеме предвидјети, развити и произвести - каже Радмила Атлагић, руководилац маркетинга "Микроелектронике".

Треба на крају рећи да је "Микроелектроника" својеврсна база развоја Холдинга "Чајавец" и кад су у питању програми развоја нових типова радио станица, производа из области телекомуникација, различитих врста детектора... Ни у једној од области којима се бави "Микроелектроника" не одустаје од принципа сарадње и са другим стручњацима, коришћења свих расположивих средстава за стицање знања и развијања цијелих гама производа за различите намјене и кориснике. □

Даворин РЕЉИЋ

С БРАНИОЦИМА ФОЧЕ НА ПРВОЈ ЛИНИЈИ

Варљиво затишје

На фочанском делу херцеговачког ратишта је сијасет примера неустрашивости, пожртвовања и храбрости ратника. С друге стране понашање муслиманских фанатика и пронађени наркотици код заробљених и погинулих усташа, доказују да џихад-војници смелост стичу након узимања стимуланата који их најчешће подстичу на срљање у неповрат.

Фочански правац је најистуренији и најдинамичнији део Херцеговачког ратишта. На овом делу фронта се увек нешто догађа. Нажалост, у тим збивањима гину људи, понајчешће у цвету младости. Једни бране своја огњишта и гробове предака, други срљају у смрт зарад наметнутог џихад-вође и његових шеријатских заблуда.

- Ова територија никад неће бити део исламске државе - прича пуковник Марко Ковач, командант Тактичке групе "Фоча". То може бити само жеља и сулуда идеја фанатика Алије и његових следбеника. Дојучерашње комшије су нам сада окорели непријатељи. Све њихове офанзиве су пропале. Тога су они свесни и зато сада прибегавају подлим и зверским методама. Оно што не могу на војном пољу искаљују на старцима, женама и нејачи. После покоља у јошаничком крају и ми смо постали опрезнији. Од тада сваки покушај убацивања терориста у нашу позадину завршава ликвидацијом злотвора. Положаје смо добро утврдили, контролишемо доминантне висове и будно пратимо сваки покрет непријатеља - додаје пуковник Ковач.

Иначе, овај командант је више пута доживео непосредни сусрет са својим душманима. Недавно је на њега пуцао усташа са свега тридесетак метара. Пуковник је био спретнији и дакако прецизнији.

Борци бирају команданте

Најпре се запутисмо на положаје батаљона којим командује Милош Томовић. Наш водич капетан Дејан Вуковић, успут објашњава и показује видљиве трагове недавних окршаја. Негде у рејону Зебине шуме разгледамо наменску зграду са око 50 војничких кревета, где су још пре избијања сукоба у Фочи боравили џихад-бојовници. Око "несуђене" касарне су утврђени бункери, мало подаље на брзину уређено стрелиште и остале потрепштине "зелене војске".

Док обилазимо добро утврђене положаје, командант Милош Томовић прича:

- У недавној офанзиви, на ове положаје нападало је преко две хиљаде бојовника. Усташе су кидисале као помахнитале звери. Развила се борба прса у прса. Напали су и командно место батаљона. Моји саборци Басла, Чичко, Тодоровић, Бауцал, Јоја, Мики и остали борили су се као лавови. У тренутку кад ми је понестало муниције један од усташа из групе је повикао: "Нема муниције, хватај живот четника". Извукао сам осигурач бомбе коју сам чувао за себе, али у том пресудном тренутку најприсебнији је био мој саборац (митраљезац) Саламандија. Са три кратка рафала, покосио је усташу.

У овој неравноправној борби погинуло је неколико стотина усташа и дванаест Милошевих бораца. У Зебиној шуми живот су изгубили јунаци Мики и Радовић. Иначе, командант Томовић је машински инжењер и до рата није ни слутио да ће бити командант батаљона. Потврдио се као неустрашиви борац а војници су га предложили и изабрали за свог челника.

Окршај на Дугој њиви

Положаји батаљона којим командује Недељко Радановић су тамо негде где се орлови гнезде. Под њиховом контролом је и врх Столац (1520 м), са кога се даноноћно контролишу и бране положаји српских снага.

- Дању овде ни птица не може да прелети неопажено - прича командант Радановић. Међутим, у току ноћи

"Подземне одаје" бранилаца Фоче

усташе се приближе на свега педесет метара - додаје он.

- Приближе, али ту заувек и остану - додаје Момчило Ковач, заменик команданта.

Управо због значаја овог превоја, усташама су положаји ове јединице трн у оку. Овде су неколико дана вођене данонoћне борбе. У тим окршајима посебно се храброшћу истакао, командир чете Данило Милутиновић. Борац Слободан Крунић, добровољац из Београда, у једној борби кад је остао без муниције, кундаком је убио свог крвника. Нишанџија минобацача Небојша Крунић убацује мине где пожели. Борци су га с правом прозвали "кошаркаш".

Тамо негде у брдима изнад Миљевине, војује и српску земљу брани јединица коју предводи командант Тривун Предраг Пеђо. Положаји су непремостиви бедем за сваког нападача. Ратни пут ове јединице је подужи јер су њени борци стизали тамо где је најтеже (Фоча, Трново, Церова раван, Рогој...).

У једној добро осмишљеној акцији тринаест храбрих ратника с командантом на челу ушло је у усташки осињак Трново. Усташки командант је вапио за помоћи - "Две хиљаде четника, напада Трново" - урлао је он. Убацивши се у "канал" свог душмана, Тривун је додао: "Не две већ пет хиљада", што је унело још већу пометњу међу престрашеним бојовницима. С обзиром да је акција била ограниченог карактера, српски борци су након "обављеног посла" напустили ову територију.

Иста група на челу са ранијим командантом Пером Елезом ликвидирала је једанаест усташа у окршају на Дугој њиви. На Вучеву су имали изненадни сусрет са повећом групом "зелене војске". Тек кад су пришли на петнаест метара, препознали су своје непријатеље. Реакција је била права а осам усташа је заувек остало у врлетима сурове планине.

Кураж уз помоћ дроге

На фочанском делу херцеговачког ратишта је сијасет примера неустрашивости, пожртвовања и храбрости ратника. С друге стране понашање муслиманских фанатика и пронађени наркотици код заробљених и погинулих усташа, доказују да џихадвојници смелост стичу након узимања стимуланата који их најчешће подстичу на срљање у неповрат.

Зоран Вуковић, начелник станице јавне безбедности Фоча (раније био командант батаљона) прича:

- У недавној офанзиви, кад сам преко радио-уређаја чуо да су наши борци опкољени, са два оквира муниције похитао сам у помоћ. На удаљењу од 200 метара приметио сам човека. Дозвали смо га и он је пришао на свега 15 метара. На глави је имао црвену шамију (мараму) у рукама пушку и бомбу на опасачу. Неко је викнуо: "Усташа!". Потом је рафал покосио злотвора. Смртно погођен он је успео да баци бомбу која нас срећом није повредила. Кад сам пришао на свега један метар да изблиза видим свог крвника, он је мучки потегао каму у намери да ме убије, што му, наравно, није пошло за руком. Није имао докумената, али је код себе имао још један криви, специјално за клање Срба направљен нож. Такође у џепу блузе је носио две ампуле дроге...

О неустрашивости Милорада Малиша, командира чете војне полиције, и његове храбре дружине, у фочанском крају сви причају. Његови момци иду гдје је најжешће. Уништавају сваку диверзантско-терористичку групу која покуша да се убаци у распоред српских бранилаца. У једном окршају, након вишечасовне борбе са усташама и њихове ликвидације, стигао је и до родног села Бјелице. На кућном прагу са пушком у руци и три прострелне ране у прса нашао је оца Дејана. Дирљиви сусрет тешко рањеног оца и храброг сина, подстакао је његове другове да у једном налету разбију преосталу усташку банду.

Поручник Александар Вуковић, иначе до рата првак Европе у фул-контакту је данас првак и на ратишту. Момци његове ракетне батерије и он лично, погађају гдје пожеле.

Одред "Драган Николић" предводи Бранимир Ћосовић - Ћоса. До рата Ћосовић је живео седам година у Паризу. У лето 1991. године дошао у свој завичај и одмах се укључио у одбрану родне групе. Где год да се појави ова јединица усташе беже главом без обзира. Ако прихвате окршај увек извуку дебљи крај. Ћоса инсистира да се помену његови најбољи борци: Хланфа, Јаго, Пики, Зоца, Свитац, Џо Америка...

Гојко Јанковић, Мајор, леди крв у жилама муслиманским фанатицима. Са својим храбрим саборцима извојевао је много победа у сукобима са дошљацима из Рожаја, Зенице, Травника, Бијелог Поља. Код "куражних" бојовника пронашли су шприцеве за дрогирање и траву за пушење која "храброст улива".

И поред најбоље жеље да забележимо бар имена најодважнијих ратника, изгледа да смо у томе, овом приликом, само делимично успели. Међутим, нема сумње да ће се о храбрим браниоцима Фоче и околине тек чути. □

Звонимир ЖИВАДИНОВИЋ

Докле стиже "Српска војска"

Иако су услови за редовно и колико-толико нормално дотурање штампе на подручју Републике Српске још увијек отежани, "Српска војска" успијева да стиже свуда гдје се налазе српски борци.

О томе најбоље свједочи и ова фотографија. Далеко од цивилизације, далеко од комуникација, негдје на тромеђи бивше БиХ, Србије и Црне Горе, јединице Војске Републике Српске држе своје одбрамбене положаје. Укљештени у брдима и врлетима, с погледом на непрегледне кањоне, српски борци будно мотре да муслиманска нога не би крочила на српски простор и начинила зло. У ријетким тренуцима предаха - војници стигну да прочитају своју "Српску војску" која, ето, успијева да стигне и тамо гдје се и људска нога тешко одлучи да крочи...

В. К.

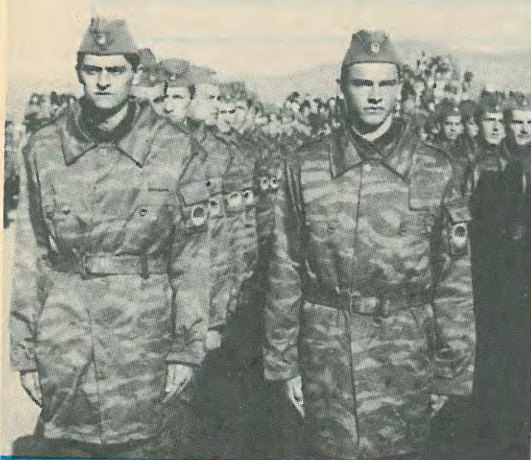

ФОТО - РЕПОРТАЖА

Заклетва младих Крајишника

Пред више хиљада родитеља, рођака и пријатеља војници најмлађе генерације дали су заклетву. Свечаности у Наставном и допунском центру за обуку војника, поред бројних гостију, присуствовали су и генерал-мајор Живомир Нинковић, командант ВиПВО Војске Републике Српске, пуковник Владимир Арсић, из команде Првог крајишког корпуса, мр Предраг Радић, предсједник Скупштине општине Бања Лука, др Радисав Вукић, предсједник СДС Бање Луке, протојереј Веселин Мијатовић, пуковник Никола Касабашић, из Министарства за народну одбрану, Владимир Тутуш, начелник Станице јавне безбједности Бање Луке, те представници привредног и културног живота Крајине

Ратници у улози учитеља

На полигонима Првог крајишког корпуса у току је обука најмлађе генерације војника Војске Републике Српске. Младићи рођени 1973. и 1974. године, са подручја Крајине, стичу прва војничка знања и вјештине у Наставном и допунском центру за обуку.

Капетан Миле Илибашић нам је рекао да ће сви војници бити два мјесеца на пјешадијској обуци. Након тога, у зависности од резултата и способности, биће упућени на обуку по родовима и специјалностима. То је новина у односу на некадашњи начин обучавања. Новина је и то што се овог пута већа пажња посвећује обуци у пружању прве помоћи.

Експлозије и пуцњи одјекивале су полигоном. Падала је права сусњежица. Вјештину трчања, пузања и друге радње са оружјем и опремом, младићи су са лакоћом савлађивали.

Водник прве класе Марио Глигић, који је послије годину и по дана провео на ратишту, обучавао је младиће у "кретању по бојишту". Нагласио је да се његови ученици веома залажу, брзо уче, те без икаквих проблема савлађују све што се од њих тражи.

- Обука нам је занимљива, сваки дан је све лакше, јер стичемо више кондиције. Свјесни смо да нам од добре обучености зависе животи - истичу војници Миле Михајловић и Горан Радоја из Бање Луке, Драгољуб Паспаљ из Омарске, Младен Бановић из Кнежева, Ранко Вукелић из Боровца код Бронзаног Мајдана, Драган Милојевић из Залужана и Жарко Алексић из Карановца (на обуци је и његов брат Дарко) и други.

На другом дијелу полигона војници су увјежбавали палење експлозива. И овдје су им учитељи старјешине који су ту вјештину много пута окушали на ратишту. Међу њима је и поручник Жељко Бајић, који је у рату већ годину дана. Био је у Петрињи, Глини, Слуњу, Дервенти. Каже да је задовољан залагањем војника.

Војници Ненад Ђуђић из Бање Луке, Драгослав Вујиновић из Новог Града и Младен Башић из Приједора говоре да нема никаквог страха, иако по први пут пале експлозив. Они заиста имају праве учитеље. У Наставном центру, укључујући и команданта мајора Рајка Радуловића, готово су сви искусни ратници.

- Од војника тражимо максимално залагање и дисциплину - истиче мајор Радуловић. - Сигуран сам да ће за кратко вријеме бити способни да стану на браник отаџбине..

М. ДИЗДАР

Фото: М. ШУКАЛО

ФОТО - РЕПОРТАЖА

Заклетва младих Крајишника

Пред више хиљада родитеља, рођака и пријатеља војници најмлађе генерације дали су заклетву. Свечаности у Наставном и допунском центру за обуку војника, поред бројних гостију, присуствовали су и генерал-мајор Живомир Нинковић, командант ВиПВО Војске Републике Српске, пуковник Владимир Арсић, из команде Првог крајишког корпуса, мр Предраг Радић, предсједник Скупштине општине Бања Лука, др Радисав Вукић, предсједник СДС Бање Луке, протојереј Веселин Мијатовић, пуковник Никола Касабашић, из Министарства за народну одбрану, Владимир Тутуш, начелник Станице јавне безбједности Бање Луке, те представници привредног и културног живота Крајине

Ратници у улози учитеља

На полигонима Првог крајишког корпуса у току је обука најмлађе генерације војника Војске Републике Српске. Младићи рођени 1973. и 1974. године, са подручја Крајине, стичу прва војничка знања и вјештине у Наставном и допунском центру за обуку.

Капетан Миле Илибашић нам је рекао да ће сви војници бити два мјесеца на пјешадијској обуци. Након тога, у зависности од резултата и способности, биће упућени на обуку по родовима и специјалностима. То је новина у односу на некадашњи начин обучавања. Новина је и то што се овог пута већа пажња посвећује обуци у пружању прве помоћи.

Експлозије и пуцњи одјекивале су полигоном. Падала је права сусњежица. Вјештину трчања, пузања и друге радње са оружјем и опремом, младићи су са лакоћом савлађивали.

Водник прве класе Марио Глигић, који је послије годину и по дана провео на ратишту, обучавао је младиће у "кретању по бојишту". Нагласио је да се његови ученици веома залажу, брзо уче, те без икаквих проблема савлађују све што се од њих тражи.

- Обука нам је занимљива, сваки дан је све лакше, јер стичемо више кондиције. Свјесни смо да нам од добре обучености зависе животи - истичу војници Миле Михајловић и Горан Радоја из Бање Луке, Драгољуб Паспаљ из Омарске, Младен Бановић из Кнежева, Ранко Вукелић из Боровца код Бронзаног Мајдана, Драган Милојевић из Залужана и Жарко Алексић из Карановца (на обуци је и његов брат Дарко) и други.

На другом дијелу полигона војници су увјежбавали паљење експлозива. И овдје су им учитељи старјешине који су ту вјештину много пута окушали на ратишту. Међу њима је и поручник Жељко Бајић, који је у рату већ годину дана. Био је у Петрињи, Глини, Слуњу, Дервенти. Каже да је задовољан залагањем војника.

Војници Ненад Ђућић из Бање Луке, Драгослав Вујиновић из Новог Града и Младен Башић из Приједора говоре да нема никаквог страха, иако по први пут пале експлозив. Они заиста имају праве учитеље. У Наставном центру, укључујући и команданта мајора Рајка Радуловића, готово су сви искусни ратници.

- Од војника тражимо максимално залагање и дисциплину - истиче мајор Радуловић. - Сигуран сам да ће за кратко вријеме бити способни да стану на браник отаџбине..

М. ДИЗДАР

Фото: М. ШУКАЛО

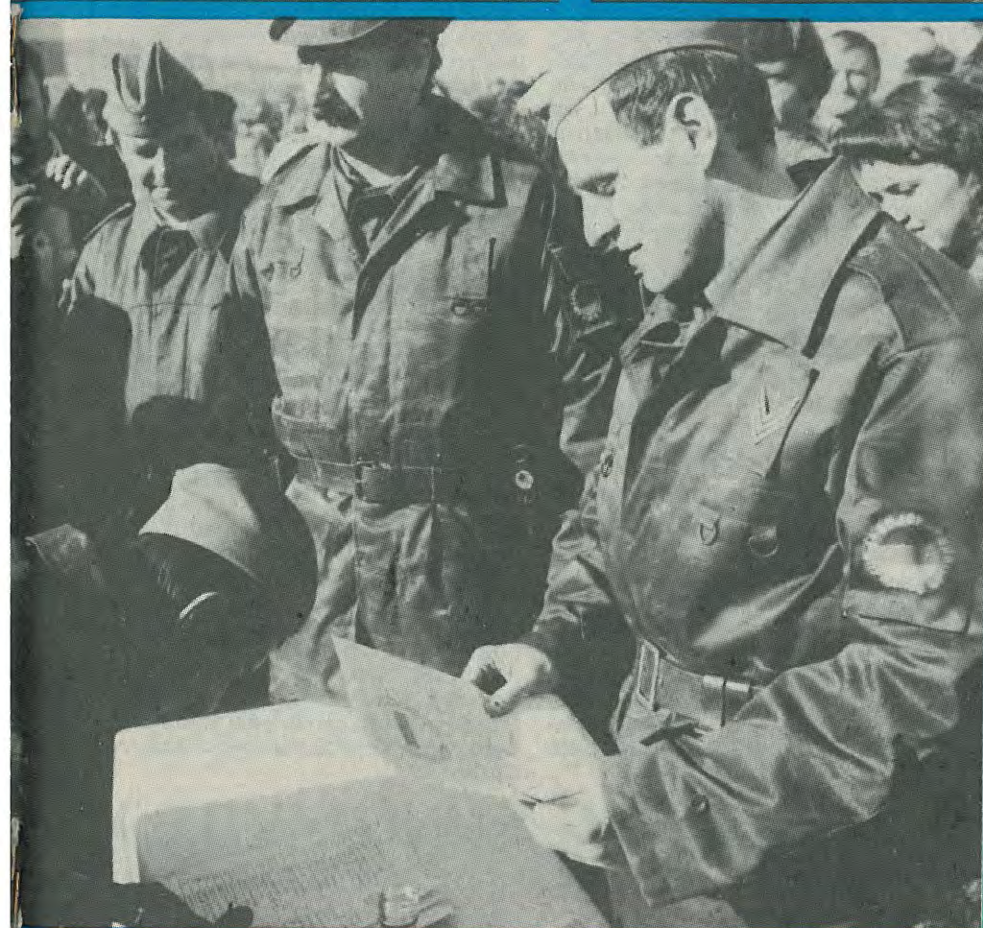

У РУДОМ, НАКОН МАСАКРА НАД НЕДУЖНИМ ЦИВИЛИМА

Ратна психоза на тромеђи

Мјештани су забринути због све чешћих провокација на тромеђи, али и спремни да одбране сваки педаљ српске територије. Доскорашње комшије муслимани отворено пријете и поручују да ће и Рудо бити обојено зеленом бојом.

Обилазак одбрамбених положаја у општини Рудо започели смо на Бијелом Брду. У друштву с Момчилом Тубом, командантом руђанске бригаде, путујемо десетак километара асфалтом, а потом још толико разлоканим макадамом - до јединице којом командује Милоје Јањић.

Зло долази од комшија

- Морал у јединици је одличан, бројно стање уобичајено, војници једва чекају нове задатке - кратко рапортира Јањић, којег његови борци радије ословљавају - Војводом.

Од овог младог, али и те како ауторитативног командира, сазнајемо да његове патроле свакодневно препјешаче најмање тридесетак километара, да је читаво подручје стално под будним оком стражара и осматрача.

Нешто даље срећемо Станка Томића из Штрбаца, Драгана Ракића из Ресића, и Будимира Аврамовића из Рудог. Ишли су на извиђање све до Равањског бунара, гдје су први положаји муслиманских ратника.

- Стање је и данас редовно. Нисмо примијетили ни једног непријатељског војника. Изгледа да су се уђутали... Сусретнемо тек покојег вепра - говоре углас.

Ведро расположење руђанских бораца биљежимо и у Ковиљцу. С овог мјеста сасвим добро се види ушће Лима у Дрину, гдје су прије нешто више од мјесец дана (21. јануара) муслиманске јединице напале српске борце и мјештане и, по ко зна који пут, начиниле зло. Како се збио овај догађај, причао нам је српски борац Петар Новаковић:

- Муслимани су били бар десет пута бројнији од српских бранилаца. Запуцали су са свих страна, а њихов командир је мегафоном издавао наређења! Гађали су нас и артиљеријом, и снајперима, и пјешадијским оружјем... Било је заиста стравично.

Бројни свједоци још једног муслиманског злочина кажу да је нападнута готово комплетна одбрамбена линија општине Рудо, села Брзиглава, Горња Стрмица, Стргачина, Долови, све до Сетихове. Нападачи су били муслимани из познатих упоришта Међеђе, Каоштице и Устипраче. Српски борци су међу њима препознали и своје дојучерашње комшије из Рудог који, су, барем јавно, исказивали сву лојалност српским властима, а онда су, преко ноћи, напустили своја огњишта. Док су једни отишли у Прибој, гдје и данас сасвим нормално живе, други су се приклонили Алијиној војсци. Без икаквог повода и разлога, насрнули су на српску општину Рудо, желећи на тај начин да учврсте неку своју "зелену" границу и успоставе везу са Санџаком. То им није успјело, али су начинили још један у низу својих злодјела. Усмртили су 11 српских бораца и цивила, али се за још 26 ништа не зна. Да ли су заробљени или, пак, убијени - одговора још нема.

Паликуће из Сјеверина

Након напада на територију Рудог, Команда Војске Републике Српске прогласила је ванредно стање у овој општини и за команданта одбране града поставила потпуковника Слободана Церовића, иначе помоћника команданта Дринског корпуса, који нас укратко обавјештава да су све одбрамбене линије консолидоване, те да је највећи дио привремено окупираних територија враћен.

- Руђанска општина је прије рата имала око 11.000 становника. Сада их је исто толико, с тим што се структура становништва промијенила. Муслимани из Рудог су напустили град, а овдје су дошли Срби - избјеглице из Горажда, Сарајева, Травника, Зенице - прича Војислав Тополовић, предсједник Скупштине општине.

Ратна психоза осјећа се на сваком кораку. Мјештани су забринути због све чешћих провокација на тромеђи, али и спремни да одбране сваки педаљ српске територије. Доскорашње комшије муслимани отворено пријете и поручују да ће и Рудо бити обојено зеленом бојом. О њиховим намјерама говоре и напади на сусједно Чајниче, те готово свакодневне провокације око Вишеграда.

Најчудније од свега је то што се својој сабраћи у бившој БиХ придружују и муслимани из Рашке области. Потврђено је то приликом напада на Чајниче, мада се и у Рудом сумњало на тако нешто. Наиме, непосредно након напада на овдашње положаје, запаљена је једна српска кућа у Старом Рудом. Паликуће су могле доћи само из сусједног Сјеверина, који се налази на подручју Србије. ☐

В. К.

Варљиви мир: Рудо ових дана

ПОВОДОМ ПОГИБИЈЕ ПУКОВНИКА МИЛАНА ЈОВИЋА, КОМАНДАНТА ПРВЕ МАЈЕВИЧКЕ БРИГАДЕ ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Легенда с Мајевице

У раним јутарњим сатима, 9. фебруара, у борбама за нови педаљ српске земље, на првој борбеној линији у Теочаку, погинуо је прослављени командант овог рата, Милан Јовић - Мигара. Судбина је тако хтјела. Прошао је све голготе срамног рата у Словенији, тукао се са усташама у Хрватској, при томе три пута рањаван, да би свој млади живот прослављеног команданта, завршио у 41. години на свега десетак километара од родне Доње Трнаве. Тако је са прве борбене линије Мајевице и Семберије отишао њен највећи јунак овог рата - право у легенду!

Пуковник Милан Јовић, један је од ријетких официра, сада већ бивше ЈНА, који се у драматичним тренуцима земље и Армије, свијетла образа, тешка срца, али часно, од обадвије опростио.

Тамо у Словенији и Хрватској, гдје је командовао, ређао је само побједе. Фашистичке хорде Милана Кучана, и касније, његовог истомишљеника, Туђмана, жестоко су осјетиле барут војске Милана Јовића. И не само то, већ су поражене и пред њима устукнуле. Ратна техника мариборског корпуса остала је само сан словеначких стратега јер је стварност била много поразнија. Под командом младог, али, изнад свега, храброг и одважног команданта Јовића освојен је Дравоград а из Карловца, који је имао у рукама, вратила га је виша команда. Само тако је Јовић и могао да буде заустављен...

Јовићев ратни пут води даље до Ваљева, враћа се у Карловац, па опет у Ваљево, одакле иде у Лозницу гдје постаје командант бригаде.

Рат у Хрватској, за разлику од Словеније, био је много крвавији. Ту се, по први пут почиње бранити српство, јер је свима било јасно да Југославије више нема. То је била и прилика да млади командант кова Милана Јовића, покаже сву своју способност, самоиницијативност и одлучност. Усташе су то најбоље осјетиле. У Банији, Западном Срему, Нијемцима, Шиду, и још много гдје. Лозничка бригада под његовим вјештим командовањем остала је до последњег дана на бојиштима Славоније.

Цијеви Јовићевих ратника још се нису охладиле, а он је кренуо у трећи рат на просторима бивше Југославије, у родну Семберију и Мајевицу. Као официр бивше ЈНА са територије БиХ, међу првим се јавио на браник српства. Са ореолом прослављеног команданта прихватио се нове дужности, команданта Прве мајевичке бригаде. Поучен свим слабостима претходних ратова у Словенији и Хрватској, дао је себи први задатак: објединити све Србе под једну заставу.

Колико је у томе успио, најбоље сведоче успјеси његових бораца, који су, само захваљујући слози сачували сваки педаљ своје земље пред најездом, бројчано знатно јачег непријатеља. Борбе за релеј на Мајевици прича су за себе и део подвига овог рата. У једној борби, петнаест српских бораца, на челу са командантом Јовићем, држало је положаје пред најездом двјеста муслимана чији циљ је био заузимање релеја, а тиме и крај радио и тв програма са Пала. Пало је пет бораца, осам је рањено, и сам командант, али је релеј сачуван...

Милан Јовић и није знао другачије. Ишао је увијек испред својих бораца, баш као и тог кобног деветог фебруара на улазу у Теочак. Остао је заувијек на бранику своје Семберије, остављајући завјет својим борцима да наставе његов пут до коначне побједе.

Боро МИЉАНОВИЋ

О ПОРУЧНИКУ ВЕЉКУ МИЛАНКОВИЋУ, КОМАНДАНТУ "ВУКОВА С ВУЧЈАКА"

"Вукови" задужбина јунаштва

Прије више од двије године Вељко Миланковић је био један од првих српских добровољаца с подручја бивше Босне и Херцеговине у Голубићу, центру за обуку Републике Српске Крајине. Милан Мартић, министар унутрашњих послова Владе РСК се сјећа Вељка као изузетно способног борца који се истицао сналажљивошћу, храброшћу и организаторским способностима у извођењу акција. Тадашње разговоре и планове о организовању српског народа у заједнички фронт одбране против пријетећег фашизма врло успјешно је спровео у праксу и доказао низом успјешних акција у Западној Славонији, Посавини, те у Републици Српска Крајина.

Иако је у академском смислу Вељко био војни "лаик" - праксом се у акцијама увелико доказао као славни предводник "Вукова с Вучјака" па је потпуно заслужено унапријеђен у чин поручника.

Један "преговарачки" догађај из битака на правцу према Дервенти можда најбоље говори о његовој личности. Предвођени хоџом, муслимански преговарачи су на властиту иницијативу дошли код Вељка на разговор о предаји. Изненада, однекуд је, пун пријетњи, звецећи оружјем и грмећи псовкама, дотрчао један од нових српских бораца, придодатих "Вуковима". Готово истог тренутка одјекнула је шамарчина! Вељкова тешка рука из прве је оборила на земљу пристиглог аутора пријетњи:

- Кад будеш ишао лично тамо, у непријатељске ровове, онда им пријети ако смијеш и тамо се доказуј. Ови људи су дошли добровољно и с њима се може поступати једино онако како налаже домаћинска част.

Тог истог борца Вељко је, одлазећи на задатак, лично задужио за безбједност преговарача, наглашавајући да им ни длака с главе не смије недостајати. И заиста, не само да хоџи и његовим пратиоцима није недостајала длака с главе, него се истог дана већи дио муслиманских снага предао, а Војсци Републике Српске предата су два пуна камиона муслиманског наоружања.

А из Дервенте, за коју су се жестоко борили, гинули и бивали рањавани, "Вукови с Вучјака" су једнако спашавали и евакуисали нејач и цивиле Србе, муслимане и Хрвате.

Од тренутка кад су у рејону Млаке код Јасеновца прешли Саву и помогли народу Окучана и Западне Славоније у борби против хрватских бојовника прво званично јавно признање "Вуковима с Вучјака" стигло је у ноћи између 13. и 14. фебруара ове године из Главног штаба Војске Републике Српска Крајина, Ратног предсједништва општине Бенковац и Милана Мартића, министра унутрашњих послова у Влади РСК. Стигло је, на жалост, управо у вријеме кад је Вељко подлегао тешким ранама задобијеним у борбама с усташама у селу Кашић код Бенковца.

Проношење славе прњаворских јунака - "Вукова с Вучјака" и те како су заслужили и задужили и поручник Вељко Миланковић и његови саборци који су у протекле двије године положили животе за слободу и отаџбину.

Д. РЕЉИЋ

МЕЂУ ИЗВИЂАЧИМА, НАДОМАК ЖЕПЕ

Мржња није од јуче

Изненадили су их једном и више неће. Онда када су по жепљанским шумама нашли земунице, складишта оружја и планове за масовне ликвидације и уништење српског живља, када су увидјели ко носи барјаке милитантног ислама - борци су напокон схватили да планови за истребљивање Срба нису од јуче.

Свуда около само шума, снијег и злослутна тишина. Иза су њихове куће, њиве, дјеца. Извиђачку групу предводи Никодин Јовичић. "Овамо је Жепа", каже ми гласом каквим се помиње смрт. И опет ћути. Драго Планинчић разумије да се не улази тек тако у њихов говор покретима. И врло добро зна зашто се Жепа изговара са толико љепљиве горчине. Службовао је као милиционер по овим теренима. Зна ове кланце и гудуре, зна како се човјек осјећа ситан и безначајан када се први пут нађе у пространствима густе шуме, која и сунце љетњег дана претвара у полутаму. А чинило му се да је познавао и људе са ових подручја. Толику мржњу ипак није очекивао. Ни када је већ у априлу у Хан-Пијесак почела пристизати српска нејач. Прогнаници и избјеглице из Сарајева, Кладња, Олова... Све док није освануо трећи јуни и мучка засједа на српске војнике. Кретали су се у колони, без борбених намјера. Необјашњива мржња пролила је тада крв најбољих момака и у црно забрадила Пале. Прича Никодин како ни тада није било освете, како је јединица активне и резервне милиције коју је водио, само појачала опрез и заштиту рубних села према Жепи. У међувремену су притицали у помоћ тамо гдје је Србима било најтеже. Смјењивале су се борбе. И побједе. Искуство и знање донијели су и неустрашивост. То је, опет, подразумијевало само ријетке и кратке одморе.

Турци пале, ми гасимо

Пристигли из Озренске улице, на сарајевском ратишту, на једном таквом одмору били су и седмог августа. Привикавали су се на тишину, мир и планинско љето након вишенедјељних градских борби и треска граната, стравичних призора, крви, прашине и мириса паљевине. Није потрајало. Већ сљедећег јутра, у само свитање, муслимани су напали српска села Боровине и Јеловце. Никодин прича, као да прекоријева себе и своје момке. Стигли су први, свуд около Турци, туче са свих страна. Види, гори кућа Марка Боровине, у дворишту горе заклани Марко и непокретни му син Славко. За њих касно. Нешто даље врисак двије малољетне Маркове кћерке. Сјурио се право у окружење, у ватру са свих страна. Ударили су и остали. Касније, када су Турци разбијени, рекли су му како су двије "зоље" само за који педаљ промашиле борбено возило. А он њима, како му се, баш кад је било најтеже, заковао митраљез. Маркове кћерке и Боровине су ипак спашене. Приложен је и крвави данак слободи: на попришту битке остали су да леже Млађен Згоњанин и Драгомир Рудовић. Од посљедица рањавања преминуо је и Слободан Косорић.

Још се нису ни стишале пушке око Боровина, када је јединица кренула у Јеловце. Турци су и око овог села стегли црни обруч. И, опет, право у ватру, на турске пушке. Слика убијеног старца Јована Вељовића, поред тора, уз шуму која је гутала хук битке, надјачала је и најмању помисао на страх од близине смрти.

Тачно на Макивије, жепљански Турци, отпочели су општи напад на српску општину Хан-Пијесак. Начелник милиције Горан Каностревац и командир Милан Перовић тада организују одлучнију акцију у одбрани, и ослобађању српских територија. Заједно са српском војском, од тада постају нераздвојни у свим значајнијим операцијама. У октобру јединица милиције из Хан-Пијеска улази у састав новоформираног батаљона у саставу Друге романијске, којим командује старјешина Миленко Беатовић. О свом помоћнику Никодину Јовичићу и његовим борцима говори с поносом. Увијек су на првој линији, увијек гдје је најтеже. А најчешће су на непријатељској територији. Извиђањима и акцијама, држе војничку иницијативу. Изненадили су се једном и више неће: онда када су по жепљанским шумама нашли земунице и складишта оружја, планове за масовне ликвидације и уништење српског живља. Када су увидјели да зелене барјаке милитантног ислама носе Хурем Шахић, Џевад Муратовић, Авдо Палић, Рамо Чардаковић... Дојуче-рашњи руководећи људи, који су у Хан-Пијеску уживали све привилегије. И да све

Увијек тамо гдје је најтеже: Извиђачка група Драга Планинчића

Никодин Јовичић

свједочи да ни мржња, ни планови, ни крајњи циљеви нису тек од јуче.

Обрачун на Краљевом пољу

Никодинова група нашла се прва и онога јутра на Краљевом пољу, када су на ове просторе убачени муслимански терористи. Пратили су их као вукови и недуго потом десетоструко слабији, директно се сукобили с њима. Рањен је Јанко Сушић, Ратко Бастак и Миланко Гашевић. Терористи су ипак разбијени и губици које су претрпјели овом приликом најавили су потпуно уништење које је убрзо и услиједило.

Имали би они о чему да причају. Драго Планинчић и Бранко Борковић, на примјер, како изгледа кад се изненада, у жепљанској непроходи, сусретну двије извиднице. Кад се укрсте погледи и кад је питање само чија ће пушка прије опалити. Или, како језиво одзвања у овим врлетима експлозија мине и како је кад болови разносе тијело, брда и шуме ротирају око комадића неба изнад, а ти стежеш зубе и бомбу молећи Бога да им само жив не паднеш у руке. И то је прошао Миладин Пендић. Како се рањени никад не остављају и како су страшне ријечи "окружени смо", како је Бранислав Бакмаз лудо извлачио Јанка и Ратка када су остали одсјечени. И, шта би тек о смјелости могао да прича Милад Томовић. Или Раденко Радуловић. Али није вријеме за велике приче. Нити могу новински ступци у својој штурости и брзини рећи шта значи губитак ратног друга и како је јуначки погинуо Томислав Максимовић. Они најбоље знају цијену слободе. Баш овдје, надомак Жепе, гдје све цивилизацијско губи смисао и гдје је исламски фанатизам сва правила и законе свео на пушку. □

Р. МОТИКА

ЗАПИС СА ГРБАВИЦЕ

Грбавичка "стаза слонова"

Зимус ни Бог није праведан према нападеном становништву сарајевског насеља Грбавица: заинатио, па на овај дио српског града неће да спусти сарајевску густу маглу, ону што су је поредили са лондонском, која је досадашњих година Сарајево притискала бар три зимска мјесеца.

Да је неки дан на грбавичке улице послао бар прамичак "густог тијеста" од душманског снајпера не би било погођено младалачко срце Тање Буквић, нити би муслиманске убице, с друге стране Миљацке, свакодневно остваривали своју крваву задаћу - троје-четворо људи, најчешће старијих особа, рањавало, а често их слало у смрт.

Бар би мало стали.

Снајпери из душманске руке свакодневно сију смрт по улицама Лењиновој, Загребачкој, Братства и јединства, Раве Јанковић...

- Станеш ли ногом на Загребачку улицу, било гдје од зграде Пољопривредног факултета па тамо према Ковачићима, на мети си снајперисте из правца Врбања моста, посебно из Улице Мике Соколовића - објашњава Никола Радмиловић, становник из Лењинове 5, који је, још љетос, и сам био рањен од муслиманског снајпера угнијежденог на згради Скупштине бивше Босне и Херцеговине.

Кренеш ли Лењиновом улицом мета си снајпериста који су смјештени на свим већим зградама преко Миљацке - бившем Извршном вијећу, Машинског факултету, небодерима у Војводе Путника улици...

Пређи Улицу Братства и јединства, познату раскрсницу која спаја Грбавицу један и два и која је водила према трамвајској станици у Пофалиће, а да се не чује пуцањ из пушке са оптичким нишаном, права је ријеткост и - срећа.

Ову улицу, они које посао и нужда тјерају да је прелазе, морају претрчавати горе на њеном почетку испод самих Враца. Сваки пут са ризиком.

Пожељела је ова улица људе, баш као и они њу. До пред рат била је доста прометна, јер се у њој налазила месница познатог сарајевског месара Јова Мајмуновића, пред којом су многе Сарајлије стрпљиво сатима чекале у реду за свјежу телетину, јагњетину, или свињетину.

У Улици Братства и јединства, код моста према Економској школи, била је и бензинска пумпа. Нова, истом адаптирана. Многи су овдје сипали бензин. Било га је и у највећим несташицама.

Улица Братства и јединства зимус зјапи језивом самоћом. Умјесто људи, њом фијучу меци упућени из снајпера са многих небодера у Пофалићима. Жртва ријетко бива промашена, јер из Пофалића ова, сад улица смрти види се као - на длану. Све што се туда креће мора бити примијећено.

Ипак, живот на српској Грбавици некако тече. Људи се крећу.

Свакодневно!

Има један пут којим се Грбавицом сигурно иде, каже Дубравка Ајвазовић, професор, до рата уредник у сарајевској "Свјетлости". Назвали смо га - "стазом слонова". То је пут живота, јер нас из хладних и празних станова сигурно води до пијаце, у продавницу, до општине, по хуманитарну помоћ...

Тај сигурносни пут вијуга између стамбених зграда и гаража у Загребачкој и Лењиновој улици. Залази кроз простор некад познатог драгстора, велике самопослуге на Грбавици која је радила нон-стоп, али коју је пламен уништио још у априлу, а затим излази право на - пијацу.

Грбавичка пијаца увијек је пуна људи. Тезге су углавном празне, отужно изгледају, али навике су навике - ако се нема шта купити има се сусрести комшија, познаник, пријатељ и прича заподјенути. Сјетне су те њихове приче, пуне бола и горчина. Али, и такве за многе значе готово све.

- Пут којим грбавичко становништво ходи сви зову стазом слонова. Тако, помало, и личи. Сваки дан исти људи, истом стазом, са истовјетним патњама и бригама. Тихо, притиснути бременом проблема крећу се ка неком циљу, баш као слонови у прашуми. Ако хоћеш до пијаце једино ти је тим путем сигурно, у продавницу такође, до српске општине Ново Сарајево исто тако - прича Стојан Бјелица, српски борац који дању ради у трговинском предузећу "Вемекс", а ноћи проводи у рову горе на Златишту.

На овом утртом и јединном грбавичком путу изјутра је најживље. Већ поподне Грбавица улази у миран и једноличан живот. Тада опусти грбавичка стаза живота, да би поново сљедећег јутра оживјела.

И све тако. Ко зна колико дуго још и колико ће се људи тим путем кретати сигурни да их само ту неће погодити метак муслиманског снајперисте. Крену ли другим путем - крећу ка смрти.

Такав је зимус живот на српској Грбавици! □

Милан НОГО

ЛИЈЕЧЕЊЕ И ОПОРАВАК СРПСКИХ РАЊЕНИКА У БАЊИ КОВИЉАЧИ

Између етике и беспарице

Од почетка ратних сукоба на подручју бивше Југославије сви капацитети у здравственим установама реномираног љечилишта Бања Ковиљача стављени су у функцију лијечења и опоравка српских рањеника. По броју рањеника и видовима пружања медицинских услуга Бања Ковиљача је на првом мјесту међу здравственим установама Републике Србије, које помажу српским рањеницима.

На одјељењу Ортопедске службе Здравственог центра Лозница у Бањи Ковиљачи, бившем Санаторијуму, рањеници долазе са прве борбене линије, још док су у униформи. Ту им се пружа неопходна хируршка помоћ и њега.

- Претежно нам долазе рањеници са подрињског и мајевичког ратишта, али има их и са свих подручја Републике Српске. Углавном је ријеч о повредама екстремитета од мина, граната и снајпера. Процес лијечења је мукотрпан и напоран, али има доста успјеха. Овдје су рањеницима на располагању и сви наши капацитети за рехабилитацију, јер посједујемо физикалну, кинези, електро и парафинску терапију. До сада је прошао велики број рањеника и доста смо им помогли у лијечењу и опоравку - истиче др Ђорђе Врачевић, начелник те службе.

Били смо присутни када је са братуначког ратишта довежен старјешина Ранко Колар и одмах подвргнут хируршком захвату. Рањен је у бутолизима код Братунца у ногу и под сигурном и пажњом љекара.

- Рањен сам у кољено, снајпером. Лијечење тешко иде јер је озледа велика, али издржаћу. Жао ми је што нисам са друговима у јединици, али надам се да ћу поново бити са њима - каже Милан Шкорић из Великог Села код Бијељине.

Разговарали смо и са Миленком Миловановићем из Хрнче код Братунца, Божом Томићем из Каменице код Зворника, Миодрагом Симићем из Бјеловца код Братунца, Мирославом Срећковићем из Клубаца, Милом Марковићем из Ступара код Живиница, Стојаном Кљујићем из Санског Моста, Велибором Вујиновићем из Зенице и другим борцима.

Рекоше нам да их обилазе саборци, да им наврате из Главног штаба Војске Републике Српске, из корпуса, а посјећују их и хуманитарне организације из Републике Српске и Србије.

Тешкоћа око лијечења и збрињавања рањеника има доста. Недостаје средстава за гријање, исхрану, лијекове и санитетски материјал. Велики су издаци и за ортопедска помагала.

- Настојимо да обезбиједимо прво оно што је најпотребније рањеницима, па тек онда мислимо на своја примања. Помоћ пристиже али би требало да буде благовременија и већа. Осим лијечења и опоравка, рањеним борцима пружамо и више. Углавном су то млади људи, неки су тако озлеђени да ће бити трајни инвалиди, неки су остали без руку и ногу, а сви су из крајева гдје бјесни рат. Некима су страдале породице, неки и не знају шта је са њиховима, па треба имати довољно разумијевања и пажње за те људе. Овдје смо као једна породица, па се некако превладавају и тешкоће. У просјеку имамо 150 болесника, а то је двије трећине капацитета Завода за дископатију и посттрауматолошка стања - каже директор ове установе др Никола Сремчевић.

- Овдје долазе најтежи рањеници након лијечења на ВМА, Ургентном центру, КБЦ и другим медицинским установама у Београду. Процес опоравка је дуг и треба имати стрпљења у раду са рањеницима. Омогућено им је да користе све наше капацитете а жеља нам је заједничка - да се што прије опораве и врате својима.

- Најтеже је отпустити рањеника кући а он нема гдје да се врати и нема ко да се брине о њему. Тада настојимо да га још задржимо или да му у збрињавању помогне јединица - каже др Рајко Раичевић.

Рањени борци Војске Републике Српске у Бањи Ковиљачи нису заборављени. Често их посјећују представници Војске, општина, хуманитарних организација, приватних предузећа, школа и других установа. Поводом српске Нове године Клаоница и "Романинка" из Сокоца поклонили су им јагњеће печење и храну - да заједно проведу празник. Поред осталих, поклоне у воћу и цигаретама донијели су им и српски новинари - сарадници овога листа. □

Т. Н.

Милан Шкорић

Фото: Б. Милошевић

МИНИ-ЗАПИС

Поклони Ђорђа Стевановића

- Ни по чему нисам посебан. Напротив, радим нешто што је, чини ми се, најнормалније и нешто што посебно желим. Тако ће бити све док траје овај тешки и крвави рат, а сваки пут када сам са вама осјећам се - и сјетно и задовољно.

Овако је прије неколико дана Ђорђо Стевановић, пензионер са Корана, говорио српским борцима-рањеницима у болници "Коран" на Палама, приликом његове посјете и поклона у наранџама, лимуну и мандаринама српским борцима што своје ране, задобијене од душманске руке, видају у коранској болници.

Ђорђо Стевановић, 60-годишњак, и ових дана ће доћи бранитељима српске земље у посјету и са новим даровима. Обећао је, а и помало их навикао на честе посјете, бригу и пажњу о њима, на поклоне који су, како рече, тек скромни знак пажње за све оно што су чинили и што ће опет, кад ране зацијеле, чинити за одбрану српске отаџбине.

Колико је Ђорђино срце рећи ће сваки рањеник у овој болници. Казаће то и примаријус др Братислав Борковац, управник Болнице. Ријечи захвале упутиће и др Ребрача, као и цјелокупно медицинско особље.

- Најдраже ми је кад тим српским храбрим бранитељима, које је судбина задесила да, ето, буду рањени, могу мало дарова донијети - скромно ће Ђорђо. - Волим са њима попричати, сусрести се.

Поклони су се најчешће састојали у гајбама свјежег воћа, набављеног, како рече, специјално за њих. Али, Ђорђо је поклањао и храну, а минуле јесени за коранску болницу, између осталог, и 450 пари гумених хируршких рукавица.

- Радим ово од срца. Сретан сам што је тако, што сам у прилици да могу нашим рањеницима и болници бар нешто поклонити - скромно ће Ђорђо, истичући и још једног добротвора - Милорада Тодоровића, 30-годишњег борца који, такође, заједно са њим посјећује и доноси поклоне рањеним саборцима који се лијече у пањанској болници.

- Нека ове храбре српске борце Бог чува и нека им помогне у исцјељивању рана - каже Ђорђо, чврсто обећавши да ће их ових дана поново посјетити.

Са даровима, наравно! □

М. НОГО

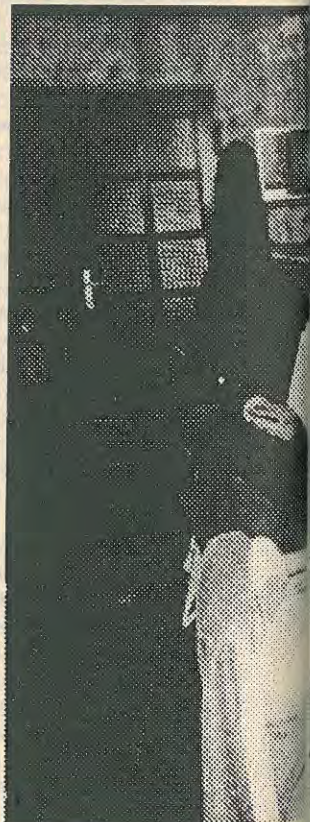

АКЦИЈЕ КОЛА "СРПСКИХ СЕСТАРА" У ЗВОРНИКУ

Нико није заборављен

За седам мјесеци постојања, Удружење Кола српских сестара "Царица Милица" у Зворнику успјешно је провело низ хуманитарних акција и знатно је омасовило своје редове. На оснивачкој скупштини првог августа, када је и крсна слава Удружења, било је педесетак жена, а сада их је више од стотину педесет. Међу њима је и велики број жена избјеглица из других крајева бивше Босне и Херцеговине које су спас и уточиште нашле у Зворнику.

- Почеле смо са прикупљањем хране, лијекова, одјеће, обуће и других артикала за избјеглице, изнемогле и дјецу. Бринемо и о рањеницима. Сваки дан, у вријеме ручка, по нека од нас иде и носи им колаче, сокове или нешто од домаће хране. Сада бринемо и о породицама рањених и погинулих бораца. Све што добијемо од хуманитарних организација носимо или борцима или њиховим породицама. Недавно смо сваком рањенику дали по бон - да на основу њега чланови породице могу дићи пакете хране, каже госпођа Роса Лазаревић, предсједник Удружења "Царица Милица".

Ломљење крсног хљеба на дан формирања удружења Кола српских сестара "Царица Милица"

Фото: "Михајло" Зворник

Нарочито је ова активност добила на интензитету пред зиму и у вријеме божићних празника. Свим прваћима у српској општини Зворник о Материцама подијељени су слаткиши, а при школама је покренута акција прикупљања топле одјеће за српске борце. Знатне количине хране су поклоњене незбринутој дјеци у Бањи Ковиљачи, међу којом је и тридесеторо штићеника Дјечијег дома у Кисељаку.

Чланице Удружења "Царица Милица" често су међу борцима, на првој линији. Обишле су сва најтежа мјеста за одбрану града и општине. Осим цигарета, хране и лијекова, борцима је ношена и топла одјећа. Нису заборављени ни рањеници у другим болницама - Бањи Ковиљачи и Лозници, на примјер.

- Доста нам помажу и жене из суједног Малог Зворника, а двије госпође, сестре једне наше чланице из Београда, прикупиле су доста ћебади, детерџената и другог материјала за личну хигијену. Помажу нам и радници запослени у иностранству, а имали смо и помоћ из Француске и Израела,, наставља госпођа Лазаревић.

У неким селима и мјесним заједницама у лозничкој и малозвоничкој општини људи добре воље помажу активност "Царице Милице". У Великој Реци предсједник Мјесне заједнице Јован Савић је прикупио 85 пари вунених чарапа, тридесетак џемпера, те већи број шалова, рукавица и капа. У Горњим Недељицама, код Лознице, мјештани су прикупили скоро двије тоне хране и послали борцима на прву линију. Чланице Удружења "Царица Милица" провешће сличне акције и у осталим подрињским селима у Србији. □

Т. С.

СА ЗАТОЧЕНИЦИМА ТАРЧИНСКОГ СИЛОСА

Зашто су живи завидјели мртвима

WC је у ствари била канта смјештена у једном углу хладне просторије. Ту је 30-ак затвореника вршило малу и велику нужду. Садржај те канте затвореници су на велико задовољство стражара каткад морали истресати по властитој глави.

Од понедјељка, 8. фебруара, судбине 106 срба - заточеника муслиманских логора у некадашњем силосу Тарчина и бившој касарни у Крупи код Пазарића, почиње се кретати извјеснијим путевима слободне територије Републике Српске.

Тог дана, који је за логораше ново рођење, на сарајевском аеродрому, након безброј перипетија, а у једном моменту и пуцњаве муслиманских војника, извршена је једна од највећих размјена цивила српске и муслиманске националности од почетка ратних сукоба у бившој Босни и Херцеговини.

Најчешће ријечи људи на којима је десетомјесечно заточеништво оставило видне психичке и физичке трагове биле су: "Не могу да вјерујем! Да ли је ово стварно? Гдје смо заправо сада? Јесмо ли стварно слободни?"

Невјерица, сузе логораша и њихових најмилијих...

Породица Шувајла поново на окупу

Фото Љубо Бартула

Шта је заправо силос у Тарчину?

Бетонско здање, без сводова у окнима, у које су прије десет мјесеци умјесто жита смјештени Срби. По 30 па и 40 затвореника било је нагурано у хладне просторије дужине 9,60 метара и широке 4,80 а висине 6 метара с плафоном од челичне мреже по којој су шеткали муслимански стражари, успут доље пљували и вршили нужду...

Спавало се на голом бетону, испочетка у собама толико хладним да су радници у нормалним условима, када је ту умјесто људи складиштено хљебно жито, радили у - бундама. Логораши причају да је настало славље када су им на под поставили палете на којима су се превозиле вреће са пшеницом.

Од маја до августа физичке тортуре су биле свакодневне. Мучитељи потпуно маскирани или пак с наочарима и у црним униформама ушли би у ћелију и тукли све одреда не бирајући при томе ни дио тијела жртве нити предмет којим су тукли док жртва сва окрвављена не би клонула и пала у несвијест.

Логораши неће заборавити Миралема званог Минерални, Рефу Туфу, Хасана Нерадина, сви из Тарчина, Нермина Калембера и Хидајета Шајића из села Корча, али и Србе попут Милана Божића иследника из Вишеграда, Чеду Главаша из Осеника, Лојаницу из Пазарића, који су са својом муслиманском сабраћом приводили, малтретирали и затварали Србе у тарчински силос.

Неће заборавити да су већину њихових мучитеља чинили њихови дојучерашњи сусједи, али не заборављају истаћи да је и међу њима било људи који су се усудили да им протуре понеку цигарету или храну коју су сродници по цијену властитог живота доносили својим најближим.

"Од маја до децембра прошле године купање хладном водом било је уприличено свега једном и то у августу!" - одговара 39-годишњи Српко Андрић родом из Корча код Тарчина. WC је у ствари била канта смјештена у једном углу хладне просторије. Ту је 30-ак затвореника вршило малу и велику нужду. Садржај те канте затвореници су на велико задовољство стражара каткад морали истресати по властитој глави.

Мучени само зато што су Срби

Вијести споља нису стизале у бивши силос. Само по (не)расположењу стражара цијенили би да "наши напољу нешто раде". Насиље би се тада продужавало.

Сваки дан тортуре теже једне од других: присиљавање на исламске обреде - ако нећеш или не знаш, поново батинање. Потом политичка убјеђивања - хоћеш ли у ТО или у радне водове да копаш ровове?

Од ужаса, глади, жеђи, јада и муке логораши су умирали. Онда, у октобру прошле године посјетили су их представници Међународног Црвеног крста. Причали су с њима у четири ока, без присуства чувара.

"Од тог времена муке су постале сношљивије, а и родбина нам је могла редовније доносити храну. Од тада се некако могло и живјети."

"У силосу сам био заточен од 21. јуна до 29. децембра. Касније сам пребачен у логор Арупа", прича нам 27-годишњи Здравко Витор из Тарчина.

"Не знам зашто су ме затворили. Само су једног јутра дошли у кућу мени непознати људи у необичним

униформама и рекли: 'Идеш с нама.' Нисам имао појма ни гдје идем, нити ми је било јасно зашто ме воде. Схватио сам на жалост брзо, када сам се нашао у зидинама хладног бетонског здања. Схватио сам и зашто - зато што сам Србин."

"Имао сам среће. Само су ме једном истукли, она ситнија физичка малтретирања не рачунам. Причали су да ће нас пустити кад ослободе Хаџиће. Говорили су нам то скоро девет мјесеци."

"Преживјели смо једући сирова зрна пшенице. Сакупљали смо их по поду. Понекад би се стражар одобровољио, па нам је кроз решетку пробацивао и пуну кесу пшенице. Прву нормалну храну јео сам почетком октобра. Након што су нас посјетили представници Међународног Црвеног крста."

"Још не вјерујем... да сам на слободи", говори испрекидано Здравко Витор, дипломирани инжењер сточарства. "Немам ријечи да опишем осјећања која ме сада прожимају. Био сам скоро десет мјесеци логораш тарчинског силоса. Заборавио сам шта је будућност."

Чекали смо на батине

И прича 43-годишњег Недељка Шувајла из Хаџића, оца двије кћерке и 18-мјесечног сина, је потресна:

"Сина нисам могао препознати", прича Шувајла. Оставио сам га као десетомјесечну бебу, бебу која још није ни проходала. Дочекао ме је на ногама. Био је мало неповјерљив... а онда се, ево видите, привио уза ме."

"Чекање ме убијало", наставља послије дуже паузе. "Чекање на батине. Био сам у ћелији 12... Кретали су од јединице. Знали смо то по звуцима. Јауцима. Тупим ударцима клонулих тијела о бетонске подове. Чекаш ред на батине. А онда грозоморно батинање, палицом по табанима. Десет, петнаест, двадесет по табанима. Па питање: Какав си са Милошевићем; са српским генералима? Гдје си, војводо (све су нас звали војводама) сакрио зоље, осе, радио-станице? А, ја обичан радник Ремонтног завода Хаџићи... Да ли сам ја сад, заиста, слободан човјек?"

Ћутљив и замишљен је 39-годишњи Српко Андрић из села Корча. Ухапшен је као радник Ремонтног завода Хаџићи.

"Није ми јасно како смо преживјели", почиње Андрић. "Свакодневно: муке, глад, жеђ. Посјећивао нас је и љекар. 'Лијечио' је све болести. И ране, и убоје, и крв у мокраћи, и бубреге и очи. И колегу - логораша који 40 дана није имао столицу..."

"А онда почетком јануара у силос доведоше Јукине (Јусуфа Празине) борце, само сад као затворенике. Њих 170. Међу њима муслимана, Хрвата, Срба. Знали смо да су "мјешовити", пошто су једни другима псовали балијску, влашку и шокачку матер... Са наших ћелија поскидаше катанце и ставише на њихове ћелије. □

Слободан КОВАЧЕВИЋ

ИЗ НОВИНАРСКЕ БИЉЕЖНИЦЕ

Грабеж - мјесто пркоса и поноса

Причаће Грабеж и о породици Мандић из Перне која је у рату на заравни изгубила три сина и зета. Причаће о стравичном масакру 17 Петровчана. О погибији команданта Совиља и предсједника петровачке општине Рајка Новаковића. Причаће Грабеж тужне приче, али исто тако и бити поносан што непријатељу никада није дозволио да крочи његовим стазама.

Ко зна да ли би, да није рата и овог чемера, новинар икада и навратио на Грабеж, а камоли му толико простора посвећивао у својим текстовима. А шта је то и гдје се заправо налази Грабеж? Географи би рекли да је то једна од бројних крашких заравни са, врло често, непроходним растињем а стратези, да је то најзначајније мјесто на бихаћком фронту Републике Српске. А мјештани околних села и борци Војске Републике Српске рекли би за Грабеж да је то мјесто пркоса и поноса, велики и непробојни браник српске државе.

У мирна времена, безброј путева, стаза, али и правих друмова, водило је пут Грабежа. Водило је пут мјеста у коме је данас само десетак, од руке непријатеља, попаљених кућа и један једини безбједан пут, онај од Радића, који води до положаја српских бораца. А на самом платоу, изнад села Винице и Чекрлија, односно понад Бихаћа, неколико објеката бивше југословенске војске и, наравно, положаји храбрих крајишких бранилаца, те специјалних јединица Другог крајишког корпуса Војске Републике Српске.

Ратни дневник Грабежа, почео се писати почетком мјесеца маја минуле године када је овдје прва група српских бораца из Бихаћа и Притоке запосјела положаје и заједно са припадницима бивше ЈНА бранила оно што је и данас у рукама и под контролом крајишких бранилаца. Бихаћ се са Грабежа види "као на длану". Од првих борбених положаја до самог града свега је неколико километара ваздушне линије. Села Винице и Чекрлије су на пола пута до града.

Од маја мјесеца, на грабешкој заравни било је сваким даном све жешће. Непријатељ се никада није могао помирити с чињеницом да Грабежа више нема у њиховим рукама. Грабеж им је увијек, а и данас је то тако, трн у оку. Камен спотицања у реализацији њихових сулудих идеја.

Историја борбе српског народа у рату који нам је наметнут и у коме смо се једноставно морали дохватити оружја, записаће на Грабежу безброј прича. Оних о страдањима, великим одрицањима, јунаштву, побједама... Причаће историја о једном младом човјеку Горану Тодоровићу који је преживио чак тринаест рана од непријатељског рафала који га је покосио недалеко од грабешке касарне. А тај Горан и данас је поново на једном од положаја заједно са својим друговима из јединице.

Причаће Грабеж и о срећи млађег официра Шушљика, иначе припадника специјалне јединице, у чијем панциру је, након једне од бројних његових акција пронађено и избројано чак 11 зрна непријатељског пушкомитраљеза. И овај младић данас предводи своје специјалце на Грабежу.

Причаће Грабеж и о породици Мандић из Перне која је у рату на заравни изгубила три сина и зета. Причаће о стравичном масакру 17 Петровчана. О погибији команданта Совиља и предсједника петровачке општине Рајка Новаковића. Причаће Грабеж тужне приче, али исто тако и бити поносан што непријатељу никада није дозволио да крочи његовим стазама. Поносан што је непријатељу нанио огромне, и рекли бисмо стоструко веће губитке у људству и материјално-техничким средствима.

О Грабежу ће се још чути. И увијек, имаће се на уму да је то мјесто пркоса и поноса. Велики и непробојни браник српске државе. □

Славиша САБЉИЋ

ИСПОВИЈЕСТИ СИЛОВАНИХ ЖЕНА

Џелати из сусједства

"Закључали су ме у собу, ударала сам по поду и плакала. Чула сам како неко кроз врата добацује: Не лупај курво. Онда је дошао Марјан Брнић и обавио чин насиља. Отимала сам се, тукао ме је."

Над Нови Град, посавско село на ушћу Босне у Саву, на граници Републике Српске, спустила се хладна присавска зима, препознатљива по вјетровима са Ријеке и густим маглама. Црни спаљени кровови смјењују се са оним на брзину поправљеним и понеком читавом кућом из које се извијају облачци дима и стапају се са маглом. По селу војници и цивили журно грабе улицама да обаве нужан посао, донесу воду са сеоског извора, јер савске воде никад нису биле здраве, и што прије уроне у топлину кухиње и пећи која мирише на дрва. Прође и понеки бициклист, а још ређе трактор. Аутомобили су ријетки, свега два три у селу, остало су отјерале усташе бјежећи љетос преко Саве. Одвезли су и камионе робе опљачкане из српских кућа.

Струје нема још од априлских дана прошле године, када је овдје започео рат, а комшије Хрвати из струјне мреже искључили Србе. Новине не стижу, аутобуса нема, телефонске везе су ствар прошлости. Поново се прави попис становништва, да би се утврдило кога нема. А и то је тежак, мукотрпан посао. Прекинут живот се наставља, али полако, ужасно полако... Зацјељују ране Новог града.

Имала је само петнаест љета - Сузана

- Било је то пред саму поноћ, 3. јула, у кући Драге Владича у којој је живјело нас петнаест жена и дјеце. Осам усташа дошло је тамићем и једним аутом. У маскирним униформама, неки са црним тракама на челу, сви наоружани. Носили су батерије. У соби се осјетио жесток мирис алкохола. Штаповима су почели редом да туку жене и дјецу.

Сузана има црну дугу косу и стас зреле дјевојке, али и лице дјетета са јасним траговима пубертета. Тек је навршила петнаест година, завршила основну школу. До рата је знала само за обавезе, бригу о млађим сестрама и школске задаће. Мајка је дозвољавала само излазак у "дискаћ" али до строго ограниченог времена. Бринула се за дјевојчину част. Ни проживљена прва љубав... Прича тврдо, опоро:

- Наредили су ми да изађем ван, а кад нисам хтјела почели су ме отимати од мајке која ме је држала. Молила је да ме не воде говорећи: И ја сам Хрватица, немојте тако вам Бога, дијете је. Није помогло, почели су и њу ударати а мене су изгурали напоље.

Мајка Анђа са сузама прича о тој ноћи, о својој Сузани:

- Била сам модра од удараца, највише сам добила у главу, али да су ме и убили, нека, само да сам Сузану успјела сачувати. Знали смо сви да одводе жене, свака је настојала своју кћерку сачувати. Моја Сузана је тако млада, добра и послушна дјевојка.

Теку мајчине сузе, као што су и тада текле пред зликовцима. Али као да је њима било важно што је Сузана дјевојчица.

- У ауту је била још једна дјевојка, звала се Вера. Била је из Врбовачког Липика, нешто старија од мене. Била је сва блиједа и уплашена, али ништа није говорила. Одвезли су нас у Посавску Махалу, мене у кућу Мате Брнића а Веру су извукли поред шуме. Са њом је остао Марјан Брнић. Док су ме водили према кући покушала сам побјећи, отимала сам се. Један од њих ме ошамарио тако да сам пала на земљу. Вукли су ме за косу по шљунчаној стази. Сва су ми кољена била изгребана, негдје сам се посјекла, вјероватно стакло или неки други оштар предмет (показује ожиљак). Закључали су ме у собу, ударала сам по поду и плакала. Чула сам како неко кроз врата добацује. Не лупај курво. Онда је дошао Марјан Брнић и обавио чин насиља. Отимала сам се, тукао ме је...

Замаглио се Сузанин тамни поглед. Да ли је икоме испричала како се све то стварно осјећала. Мајци очито није, јер патријархални је то одгој, а стручну помоћ упорно одбија. Анђа каже:

- Ваљда ће се и моја Сузана удати за некога ко ће разумјети шта је проживјела.

Сузана прећуткује мајчину опаску и наставља причу:

- Док је Марјан био са мном, Илија је стражарио. Кад је и он ушао с намјером да ме силује у кућу је ушла полиција. Све су нас одвели у станицу милиције у Нови Град. И Вера је била са нама, на њој се видјело да је проживјела најгоре.

Двојицу Брнића су хтјели одвести у притвор када је стигао гласник из Посавске Махале, рођак Илије Брнића, са усташким ознакама на униформи и дословно рекао: "Да их хапсите због наводног силовања ових српских кучки? Само их покушајте притворити, доћи ће цијела Посавска Махала, порушит ћемо вам станицу милиције и запалити цијели Нови Град ако треба".

Полицајци су Брниће пустили, а нас је један полицајац одвезао кући.

"Познавала сам добро Марјана Брнића..."

Двадесетједногодишња Вера, до рата службеница у Оџаку, са Сузаном је подијелила стравично искуство насиља:

- Остала сам сама са Марјаном Брнићем. Још се чуло Сузанино запомагање, кад сам му рекла: "Зашто то радите?", и почела да га молим да ме пусти позивајући се на дуге године познанства и пријатељства моје и његове породице. Одбрусио ми је грубо: "Завежи и буди сретна што ћу то да будем само ја, друге много горе прођу. Шта ви, Српкиње, мислите, да имате нека права. Ако се будеш бунила препустит ћу те дечкима а онда ћеш видјети свога бога".

Разговор водимо пет дана након што је дјевојка, заједно са мајком, размјеном дошла на слободу. Прва је од свих новоградских жртава насиља, а много их је пристало да проговори. Вера прича сасвим прибрано и тихо, готово равнодушно:

- Тако се осјећам празно, безнадежно, мало је боље сада, када сам изашла, али тамо у паклу Новог Града, само смо тупим прихватањем судбине могли опстати. Били смо им препуштени на милост и немилост, саме без мушкараца и оружја. Кућу су ми запалили, немам сачувану ниједну фотографију, као да нисам ни постојала. □

Радмила ЖИГИЋ

(наставиће се)

САОПШТЕЊЕ ГЕНЕРАЛШТАБА ВОЈСКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Изузетно опасан модел хуманитарне помоћи

Не оспоравајући потребу сталног дотурања хуманитарне помоћи грађанским ратом угроженом цивилном становништву у Босни и Херцеговини, која је и иначе већ одавно у току и без директног америчког ангажовања, Генералштаб Војске Југославије сматра да се усвојена концепција и модел дотурања такве америчке хуманитарне помоћи заснива на принципу етничке селекције, и то искључиво на штету српског цивилног становништва.

У условима какви владају у Босни, где су готово све оружане формације изван сваке контроле и где се за остваривање циљева не бирају средства, вршити такав начин дотурања хуманитарне помоћи крајње је нерационално, али зато изузетно опасно.

Тај у суштини дубоко провокативни модел дотурања помоћи садржи у себи просто невероватну жељу да се обарањем америчких транспортних авиона од стране било које оружане групе или формације у Босни и евентуалном погибијом америчког пилота створе услови и конструишу разлози за шире и дубље америчко војно мешање у сукобе у Босни и Херцеговини које би, према свим расположивим информацијама и подацима, било уперено, пре свега, против српског цивилног становништва. Тако нешто, међутим, не би требало да представља изненађење с обзиром на чињеницу да су Американци на овај или онај начин већ директно војно умешани на свим ратним поприштима нашег континента.

Фасцинантна је и количина лажи и фалсификата која је у Сједињеним Америчким Државама употребљавана кад се говорило о српском народу, све то у циљу обмањивања америчке јавности и на тај начин добијања прећутне сагласности за америчку војну интервенцију која ће изазвати још масовније погибије и још већа страдања цивила у Босни и Херцеговини.

Имајући све то у виду, као и реалну опасност која може изазвати страдања српског цивилног становништва у Босни и Херцеговини, али и ширење сукоба и агресије и на Савезну Републику Југославију, Генералштаб Војске Југославије предузеће и одговарајуће кораке у складу са одлукама Врховног савета одбране Савезне Републике Југославије, каже се, поред осталог, у саопштењу Генералштаба Војске Југославије. □

ИЗЈАВА ГЕНЕРАЛ-МАЈОРА МИЛАНА ГВЕРЕ

Опасност од ескалације рата

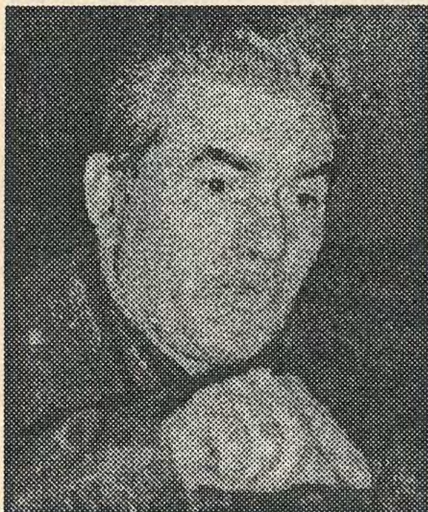

Достављање хуманитарне помоћи транспортним авионима, уз пратњу борбених авиона, била би досад најопаснија тачка на путу војно-политичких манипулација са хуманитарном помоћи. Био би то скоро сигуран пут у масовниу употребу војне силе и ескалацију ширих оружаних сукоба са несагледивим последицама.

Наиме, муслимани пред целим светом показују да не желе прекид борбе, да су за ратну опцију решења сукоба, да грчевито моле страну војну помоћ и војну интервенцију. У остваривању тих циљева понашају се типично макијавелистички. Не бирају средства. Врше политичку манипулацију са хуманитарном помоћи, гладне силом натерују на штрајк глађу, нападају снаге УН да би оптужили Србе, пропагандно убијају сопствени народ и др.

Нарочито су упорни у нападима на снаге УН (гађање ваздухоплова УН, убијање и рањавање припадника УНПРОФОР-а, провоцирање сукоба, пуцање на конвоје хуманитарне помоћи). Сада се отвара скоро сигуран нови сценарио ескалације сукоба: врло брзо ће гађати авионе УН који њима достављају помоћ и покушати то приказати као дело Срба. То би нужно водило употреби пратеће борбене авијације, а затим би уследила неконтролисана ратна ескалација.

Они који заговарају доставу помоћи морају у потпуности бити свесни таквог муслиманског сценарија. Они морају знати да наша Војска нигде није спречила пролазак хуманитарних конвоја. Целокупна помоћ муслиманима дошла је преко наше територије и уз наше обезбеђење. Није спречавана ни за Сарајево, ни Горажде, ни Жепу. Није ни за Церску. Али, зар заиста неко мисли да је било икаквих услова да прође конвој за Церску кроз зону интензивних муслиманских напада и у време кад се откопавају масовне гробнице невиних Срба. Зар поред најближих тих жртава да прође помоћ крволоцима - њиховим убицама.

Помоћ муслиманима била је неупоредиво већа него гладном српском становништву. А познато је да су истим каналима достављана и борбена средства и да се хуманитарна помоћ даје првенствено муслиманским борцима, а скоро потпуно искључује српски народ на територијама под контролом муслимана.

То су неке чињенице, ако чињенице интересују моћнике. А ако не, нека знају да смо ми на своме и боримо се само за СВОЈЕ. □

ИЗМЕЂУ ЛИСАБОНА И ЊУЈОРКА

Утопија као судбина

Трагедија народа на просторима бивше Босне и Херцеговине директна је посљедица заблуде да је Босна муслиманска држава

У марту ће се затворити једногодишњи круг пакла и искушења кроз који су прошли народи некадашње централне југословенске републике. Суочење са том чиње-ницом нимало неће бити пријатно онима који су у марту прошле године попљували оно што су потписали. Неминовно ће бити сјећање на документ потписан у Лисабону (јер, преговори о Босни нису почели у Женеви), који је гарантовао истовјетна права за сва три конститутивна народа унутар три конститутивне територијалне јединице, а све опет у постојећим границама бивше Босне и Херцеговине. Остаће записано да су се босански Срби зарад мира у кући одрекли своје природне државотворне припадности Југославији, али и то је било мало. Они који су попљували лисабонски папир и свој потпис на њему, нису вјероломни од јуче, и та карактерна црта никога није изненадила. Чуђења је, међутим, вриједна мегаломанија произашла из утопије и бајколиких прича о отоманској империји и њеним природним сљедбеницима - овдашњим муслиманима, дакле, о Босни као територији на коју као своју првенствено право полажу Изетбеговићеви сљедбеници. Они очигледно ништа нису научили живећи све ове вијекове са Србима и Хрватима, никакве историјске поуке нису биле довољне за отрежњење које би спасило многе животе и сачувало материјална добра. И сада, након свега, муслимански лидер тобоже наивно, а уствари ступидно, изјављује да није вјеровао да ће рат бити толико страшан. Да ли је то све што може да се каже након ужаса у који је увео овдашње народе, и да ли је то довољно и рационално објашњење за муслимански народ, који је претрпио највеће невоље и страдања. Вођа је, дакле, мислио да ће рат бити бољи.

Неминовна подјела Босне

Ова изјава, међутим, свједочи о Изетбеговићевом поклекнућу, бар на једно кољено, али је нереално очекивати потпуни заокрет на преговорима као начину да се криза ријеши. Муслиманско водство ушло је у битку за вријеме, просто рачунајући да су живи и политички и биолошки само док ратују, па макар тај рат стално иницирали, чак и у условима када је добром дијелу међународне јавности постало јасно чија је опција рат. Све невоље по Изетбеговића произилазе из чињенице да је подјела Босне незаобилазна константа не само Кутиљеровог плана и Венс-Овенових докумената, већ и сваког будућег евентуалног покушаја да се ријеши босански чвор, јер напросто то је једина реалност. Коб актуелне муслиманске политике и јесте у чињеници да је она од старта заснована на трагичној свађи са реалним, дакле категоријом која је у суштини сваког политичког промишљања. Српска је несрећа што су се нашли у изнудици, без алтернативе, прикљештени мегаломанијом једне нереалне националне квазиполитике, из чега је и проистекао једини рационални излаз - отпор и борба за опстанак.

Различитости тих и таквих позиција, њихова потпуна супротност све вријеме преговора, указивала се као уско грло за све мировне напоре. Основни приступ и усвојене координате двојице копредсједника - Венса и Овена у односу на рјешење конфликта садржан је у одговору на основно питање: Чија је Босна? Међународним факторима који имају и врше јак утицај на даљу судбину преговора потпуно и дефинитивно је јасно, да у приликама потпуног разлаза три овдашња народа Босна никада више не може бити цјелина. Стога је Изетбеговић с разлогом највише киван на међународне посреднике који су озваничили и легализовали принцип подјеле. Настојећи да продужи живот заблуди о изгледности муслиманског плана о Босни, муслиманско водство се најзад заиграло на Клинтонов план, надајући се да би на тај начин могло умањити важност, или чак и суспендовати једнострано план Венса и Овена. При том се превиђа основни акценат америчке варијанте по којој они прихватају оно рјешење са којим буду сагласне све стране у сукобу. Нема, дакле, наметања рјешења, али се такав став односи како на муслиманску тако и на српску позицију. Тиме је докинуто почетно преимућство муслиманске стране, која је након признања Босне словила као званични представник званичне државе и њене политике. Самим тим пропала је и прича о жртви и агресору, дакле, легализовало се српско право на отпор муслиманској хегемонији. Озваничење руског присуства у рјешавању кризе у Босни такође не иде на руку муслиманима и њиховим менторима, јер ће се у цјелину преговарачког процеса увести принцип баланса, а изоставити могућност једностраног и пристрасног третирања актуелне ситуације у Босни.

Није, наравно, без значаја чињеница да су Хрвати завршили цјелокупан посао управо објављивањем Венс-Овенове мапе, по којој су не само заокружили простор Херцег Босне, већ су добили и оно што им ни по чему не може припадати. То, прије свега, говори о снази католичког утицаја на међународној политичкој сцени, али и о наивности муслиманског водства. Играјући на варијанту најбучнијих заштитника муслимана Бон, Беч и Загреб су мање или више прикривено отворили простор Бобану, да заврши процес припајања дијелова Босне и Херцеговине матици. Отуда толико залагање неких западних земаља за подршку, и то општу и безрезервну, Венс-Овеновом плану.

Правичан мир, трајан мир

Босна је, дакле, дефинитивно подијељена. Остало је да се заврши не мање тежак процес територијалног разграничења, али само на крите-ријима чије ће поштовање бити залог и гаранција праведне подјеле. Отворено је, дакле, питање за који ће се приступ опредијелити медијатори мировног процеса. Да ли ће се ићи на принцип договарања кроз билате-рарне контакте, или ће можда превагнути опција наметања мировног плана, а тиме будуће босанске карте. Амерички став о подршци оном рјешењу за које се опредијеле и које прихвате све стране у сукобу, а и неки елементи руске политике према босанском конфликту, указују на фаворизовање договарања као на најмукотрпнији, али и најпоузданији начин да се оконча рат. У том смислу могу се очекивати и већи притиси на самог Изетбеговића. У Њујорку би се могло десити да, најзад, буде отворено суочен са настојањем међународних фактора да заврше оно што је почело још у Лисабону, а што је он опструисао у више наврата с трагичним посљедицама.

Међународна заједница ће вјероватно уложити максимум напора да се угаси босански конфликт, из простог разлога што би тињање локалног сукоба на Балкану увијек пружало могућност ширења жаришта на регион са несагледивим посљедицама. Уколико се не буде ишло на наметање рјешења, оно ће по природи ствари морати бити правично, а то је оно што је константа српске позиције од почетка конфликта. Правичан мир, трајан мир.

Младен КРСМАНОВИЋ

НА ВИЈЕСТ О СМРТИ ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

Одлазак као повратак

Умрла је Десанка Максимовић. Престало је да куца једно изузетно храбро срце. Срце пјесника. Срце оне која се готово седамдесет година, непрекидно, из дана у дан, борила да ријечима искаже бар дио људских нада и патњи, дио љепоте и трагике људског живљења на земљи.

Пјеснички опус Десанке Максимовић једно је од најдрагоцјенијих богатстава која смо у овом вијеку забаштинили. У питању је поезија непролазне лирске тананости, поезија истанчане осјетљивости, поезија сна и ума, поезија у којој се прелама готово све што људски живот жели, хоће, снује и доживљава.

Опјевала је Десанка Максимовић и своју родну Бранковину, и немире своје младости, али и Душанов Законик, памтила је и записивала вријеме и цвилу људи у времену, тражила помиловање за унижене, обесправљене, обесмишљене, али и својим стиховима будила отпор, позивала у нову свјетлост.

Има у поезији Десанке Максимовић сјетних нити и трагичних акцената, има дубоких мисли о суровој снази пролазности, о смрти која нас све затиче, али нема мрака, има замршених путева и стаза, али нема безизлаза, има ламентирања над националном судбином и злочином, али нема очаја и мржње.

Десанка Максимовић је отишла на ону другу страну, међутим, одиста, она је овдје, међу нама. Њена бесмртност је осигурана. Као бесмртност Јована Јовановића Змаја. Лазе Костића. Андрића и Црњанског. Ћопића и Лалића. У свим библиотекама наћи ћете Десанку Максимовић, наћи ћете њене књиге, наћи ћете је у њеним књигама, у стотинама читанки, антологија и зборника, одасвуда се чује њен пјеснички глас, глас њене поезије, и тај глас ће се чути све док будемо имали гласа, ми, који остајемо, и који смо ту да би осигурали миран долазак и место нових поколењима.

Десанка Максимовић је била космполита, али у свему што је написала, а то је више од деведесет књига, уткана је наша, српска, национална боја, духовност нашег национа, вриједности наше историје и традиције, смисао православног културног и цивилизацијског испољавања. Она је неоспорно уз Његоша и Дучића, Црњанског, и још понеког нашег пјесника, наш највећи национални пјесник, и прва велика наша пјесникиња уопште. Кад год бисмо је срели на некој од београдских улица, на некој књижевној вечери, или угледали на тв екранима, чинило би нам се да је стигла из времена Јефимије и царице Милице, да је њен лик лик који је сишао, по скромности и љепоти тако сличан, са неке фреске у Милешеви или Сопоћанима, у Високим Дечанима или чудесној Грачаници.

Тако нам се чини и сада: Десанка Максимовић се само вратила тамо, на своје мјесто, у мир и спокој Студенице, у вријеме оно вјечно, и живот вјечни, једна од оних за коју би Његош рекао - имала се рашта и родити. □

Д. ЈЕКНИЋ

ИЗ БИОГРАФИЈЕ

Десанка Максимовић је рођена 1898. године у селу Рабровица код Ваљева. Родитељи су јој били учитељи. Породица се убрзо након њеног рођења преселила у Бранковину. Бранковину је пјесникиња сматрала завичајем свога дјетињства и ране младости.

Филозофски факултет је завршила у Београду 1923. године. Након завршетка факултета одлази у Париз. Тамо је двије године слушала предавања у оквиру курсева из историје умјетности и опште историје.

Д. Максимовић је једно вријеме радила као професор у Обреновцу, Дубровнику и Београду.

Прве пјесме је објавила, уз помоћ тада чувеног српског пјесника Симе Пандуровића, у часопису "Мисао" 1918. године. Збирку једноставног наслова "Песме" објавила је 1924. године. Од тада до смрти објавила је читав низ књига за дјецу и одрасле. Писала је и путописе, романе, приче и бајке, углавном за младе.

Најпознатије збирке пјесама Десанке Максимовић су: "Зелени витез" (1930); "Песник и завичај" (1946), "Отаџбино, ту сам" (1951), "Мирис земље" (изабране пјесме, 1955), "Заробљеник снова" (1960), "Тражим помиловање" (1964), "Немам више времена" (1973), "Летопис Перунових потомака" (1976), "Песме из Норвешке" (1976), "Ничија земља" (1976), "Међаши сећања" (1983), "Слово о љубави" (1983); "Памтим све" (1988), "Зовина свирала" (1992).

Готово нема књижевног језика на свијету на који није преведена бар једна пјесма Д. Максимовић. Била је члан САНУ. Добила је велики број награда и признања код нас и у иностранству.

Још за живота подигнут јој је споменик у Ваљеву. □

Десанка МАКСИМОВИЋ

ПАМТИЋУ СВЕ

Памтићу,
тако ми чудеса,
ове земље и ових небеса,
тако ми пролећних укрснућа,
и децембарских снежних покрова.

Памтићу,
тако ми млечног лирског пута,
и анђеоског дома,
тако ми зенице сунца,
и месечева несрећна лица,
грмљавине и грома.

Памтићу све,
нек ме ватра сможди,
нек плен будем мутних таласа,
нек у тишини подземна мрака
не зачујем понорнице гласа,
ако заборавим.

Јуриј Хамкин

Улична борба у Сарајеву

Стајали су у дворишту, збијени у групи, и смирено, усредсређени, договарали се. На столу - оружје: минобацач, граната, кумулативна граната за АКМ, шаржери са мецима.

- Еј, Рус! - радосно заурла сувоњави, црнокоси Николада - Хоћеш ли с нама?!

Не питајући куда, климнуо сам главом и отишао у собу по оружје. Све је јасно: момци се спремају за акцију - пуцати у Турке! Узео сам свој омиљени десантни АКМ, двије гранате, нож, затим извадио све из џепова осим шибица и завоја прве помоћи. Ово последње, сада, стално теглим са собом. Прије мјесец дана, током сличне акције, залутало зрно ми је окрзнуло руку, а нико није имао завоја. Ови Срби су толико нехајни. Шта значи један завој! И на ручак могу да дођу а да забораве кашику.

Извађени завој сам оклијевајући провртио међу прстима и затим га поново гурнуо у џеп. Тренутак касније придружио сам се момцима.

Пришао ми је Мекензи с литрењаком пуним симпатичне бистре текућине.

- Шта ти је то? - живо се заинтересовах.

- Бомба! - важно одврати Мекензи, пробуши шипком чеп и кроз добијену рупу провуче крпу. - Доообар поклон Турцима!

- Какав је састав? - наставих.

- Деведесет процената алкохола, мало уља и још којешта. Мој изум!

- Будало! - пљунух. - Алкохол трошиш на Турке!

Не знам зашто је тај жилави, брзооки младић добио надимак по презимену канадског генерала, бившег команданта Унпрофора у Сарајеву. Није ми познат ни карактер тога генерала, али карактер овог Мекензија познат је свима. Он обожава оружја која заглушно пуцају, минобацач, на примјер, и увијек је пун идеја како да та оружја искористи против Турака. Он се пентра по рушевинама, извиђа турске положаје и налази путеве како да им се привуче. Кад све осмисли, он то саопштава Петру. Петар, свјетлокоси збијени момак, обичан је борац као и Мекензи, али у чети важи као неприкосновени ауторитет. За то није потребно никакво наређење с "врха". Због тога борци самоиницијативно и поступају, јер наређења те врсте не стижу. Исто тако, о сличним акцијама није потребно никога обавјештавати, изузев српских положаја поред којих се пролази до Турака. Принцип је једноставан, али изузетно ефикасан: такви као што је Мекензи - имају идеје, такви као што је Петар - организују, а такви као што сам ја - сачињавају групу.

И, тако, нас је петоро: Петар носи кумулативну гранату, Мекензи противтенковски ручни бацач и флашу, Никола, Драган и ја носимо аутомате.

Један за другим шуњамо се уском уличицом и долазимо до мјеста гдје она лагано завија. Иза окуке није препоручљиво помаљати нос, јер се педесет метара ниже налази турски положај са два укопана, увијек спремна митраљеза. Увлачимо се у хаустор, и кроз рупу у зиду излазимо у некакво двориште... Пут настављамо преко закрчених дворишта, мрачних улаза, разбијених станова, преко прозора, тараба, рупа. Не траје дуго. Води нас Мекензи.

- Ту смо - рекне.

Огледамо се. Двориште као двориште: поломљени намјештај, шупе без врата, старудије, дроњци...

Улоге су раније подијељене, па се сад договор своди на неколико шкртих Петрових реченица. Никола и Драган остају на улазу у хаустор, нас тројица се опрезно пењемо закрченим степеништем. Четврти или пети спрат. Љут сам на себе што нисам тачно запамтио, јер овдје све треба памтити. Стан је спаљен. Три собе гледају на противничку страну. На прстима се привлачимо прозору и Мекензи шапатом саопштава:

- Ево их!

Доље, седамдесетак метара ниже - турски бункер. Петар ћутке показује десну собу Мекензију, мени лијеву, а сам остаје у центру.

Опрезно одмичем остатак изгореле смрдљиве фотеље, бочно се прислањам уз отвор прозора и вребам. Громовит прасак: Мекензи туче бацачем, секунду касније Петар избацује кумулативну гранату из АКМ-а. Тамо гдје је био бункер - стуб ватре и дима. Турци бјеже као пацови. Штитећи другове, који су обавили свој посао, проговара мој аутомат. Тучем дугим рафалима и празним два шаржера. У начелу, био би довољан и један шаржер, али ја сам - широка руска природа. Напуштам гостољубиви стан, мијењам у ходу шаржер и, скотрљавши се низ степениште, сустижем момке. Враћамо се истим путем. Мекензи враћа "бомбу", није затребала. Сутон се згушњава. Кроз 15 минута биће сасвим мрак. Вријеме за акцију је пажљиво одабрано: да су нам наметнули дужу борбу, ми бисмо се повукли под плаштом ноћи. Али никакве борбе овај пут није било, иза нас као да је све изумрло. Кроз пет минута стићи ћемо кући. А они су тек сад дошли себи: груне топ, минобацач, митраљези... Куда? Нас тамо већ одавно нема.

Пролазимо прву линију српских положаја, кратко се поздрављамо и разилазимо.

У соби, ја растављам аутомат, нико ми се не придружује: овдје не воле да чисте оружје. Воле да пуцају, али не и да чисте. То је њихова ствар. Ја пажљиво чистим цијев и слушам како се у сусједној соби хвалише Мекензи:

- Ух, како сам их опалио! Право у центар! Не вјерујеш?! Питај Руса. □

Сарајевски фронт, 28. јануар 1993.

/Превели: И. и С. Романијски/

Капетан Хамкин међу Србима

Јуриј Михаилович Хамкин

Упркос медијској блокади, делић истине о праведној борби Срба стиже и до крајњег севера Сибира. У граду Јакуцку скромно је живео и радио четрдесетдвогодишњи журналиста и капетан руске војске Јуриј Михаилович Хамкин. Након одлуке Савета безбедности (и руског "ДА"), да се против Србије уведу ригорозне санкције а српски народ у бившој БиХ препусти на милост и немилост усташко-муслиманских бојовника, Хамкин је одлучио да крене у помоћ српској браћи.

Узалудно су супруга Јулија и тринаестогодишњи син Сергеј одвраћали супруга и оца Хамкина од опасног и неизвесног пута, одлука је била неопозива. Јулија је са сином уточиште морала да потражи на Далеком Истоку код њених родитеља а Хамкин је кренуо према Југославији.

На херцеговачком ратишту, добровољац Хамкин се обрео у требињској бригади прецизније у другој чети, четвртог батаљона. Своје војничко умеће и личну храброст Хамкин је потврдио на дубровачко-требињском правцу херцеговачког ратишта. На првој линији фронта, где се даноноћно нешто догађа, Хамкин је учествовао у неколико окршаја и увек постизао запажене резултате. У чети којој командује Недељко Видаковић истицан је као неустрашив и истрајан борац. У затишју борби написао је више репортажа о људима и борбеним окршајима са херцеговачког ратишта које ће послати редакцијама руских листова. Тако су настали новинарски записи "Јануарски положај", "Супа из секире", "Иди и умри за Србију", "Командир чете који брани своје село" и друге. У једној репортажи речју дочарава погибију руског добровољца, официра и професора енглеског језика, Сергеја Владимировича Милешка (1965), који је сахрањен у Билећи.

Даље војевање Хамкин ће по личној жељи наставити на сарајевском ратишту. □

З. Ж.

ИЗ СТАРЕ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Владимир и Косара

(Одломак)

Стара српска књижевност, или средњовјековна српска књижевност, или српска књижевност феудалног доба, почела је настајати и развијати се, истовремено када и писменост, у X вијеку на територијама тадашњих полусамосталних српских држава Зете, Дукље, Рашке, Захумља и Травуније. Центри у којима је настајала и развијала се ова књижевност су манастири и готово једини писци су били калуђери.

Најзначајнија оригинална дјела ове књижевности су: "Житије кнеза Владимира зетског", "Живот Стефана Немање" од св. Саве, "Живот Стефана Немање" од Стефана Првовенчаног, "Живот светог Саве" од Доментијана, "Живот св. Саве" од Теодосија монаха, "Живот краљице Јелене", "Живот краља Драгутина" и "Живот краља Милутина" од архиепископа Данила II, "Живот Стефана Уроша III Дечанског" од Даниловог ученика, "Живот краља Стефана Дечанског" од Григорија Цамблака, "Живот деспота Стефана Лазаревића" од Константина Филозофа и "Живот цара Уроша" од патријарха Пајсија.

Ова дјела биографског карактера, биографије или житија, представљају најзначајнији дио средњовјековне српске књижевности. Њихов циљ су морални назори, религиозно васпитање, али је у тим дјелима садржано и низ занимљивих прича и легенди из историје и духовног живота.

Други важан вид старе српске књижевности су романи, приповијетке и поетски састави (похвале, службе, записи, бесједе). Та дјела су настајала на основу познатих предложака, али, у стилу тадашњег времена, прилагођавана су, приликом сваког преписа, новим схватањима и новим поимањима средњовјековног човјека. Најпознатија дјела те врсте феудалне српске књижевности су "Роман о Троји" и "Роман о Александру Великом", а од поетских састава по оригиналности, метафоричности у смислу средњовјековног схватања пјесничке умјетности, љепоти исказа и дубини мисли издвајају се текстови "Речи на мраморном стубу на Косову", "Слово љубве" деспота Стефана Лазаревића, "Похвала кнезу Лазару" од Јефимије и "Надгробно слово деспоту Ђурђу Бранковићу".

Сасвим посебно стоје два дјела старе српске књижевности - "Љетопис попа Дукљанина", који је настао у другој половини XII вијека, и "Успомене јањичара или турска хроника" Константина Михаиловића из Островице. Ова два дјела старе српске књижевности, с њеног почетка и краја, имају највише одлике правих литерарних остварења и чине, посебно Михаиловићево дјело, спону која повезује српску књижевност феудалног доба и нову српску књижевност.

У нашем листу од овог броја почињемо да доносимо одломке из наше старе књижевности. Сви текстови су преведени на савремени српски језик и преузети су из књиге "Стара српска књижевност", која је у три тома објављена 1970. године у редакцији др Драгољуба Павловића. □

Владимира, међутим, држаху у тамници, и он је ту дане и ноћи проводио у посту и молитви. Једном му се јави у визији анђео господњи, и храбрећи га, најави му да ће га Бог ослободити из те тамнице, и да ће преко мученништва стићи у царство небеско, и примити неувели венац и награду вечног живота. Тада блажени Владимир, ојачан визијом анђела, одавао се све више посту и молитвама. Али једног дана кћи цара Самуила, по имену Косара, подстакнута и надахнута светим Духом, оде оцу и замоли га да може са слушкињама сићи у тамницу и опрати главу и ноге окованим и заробљеним, и отац јој то допусти. И тако она сиђе и изврши добро дело. Том приликом примети Владимира, и видећи да је лепе спољашности, понизан, благ и скроман, и да је пун знања и мудрости господње, задржа се у разговору са њим. Учини јој се онда да му је говор слађи од меда и саћа. И заволи га не из страсти већ из самилости према његовој младости и лепоти, јер је била чула да је краљ и краљевског порекла и пошто се поздравила са њим, оде. Желећи после тога да га ослободи окова, она оде цару, и бацивши се пред његове ноге, проговори овако: "Оче мој и господару, знам да ћеш ми дати мужа, као што је то обичај. Сада, дакле, ако је по вољи твоме величанству, или ћеш ми дати за мужа краља Владимира, кога држиш у оковима, или знај да ћу радије бити мртва неголи узети за мужа кога другог." Чувши то, цар се обрадовао, и пошто је јако волео своју кћер, а знајући да је Владимир краљевског порекла, радо пристане да се њена молба испуни. И одмах пошаље по Владимира, и нареди да га окупана и краљевски одевена приведу к њему. И гледајући га мило, и љубећи га пред великашима своје државе, даде му своју кћер за жену. Пошто је на краљевски начин било обављено венчање његове кћери, постави цар Владимира за краља и даде му земљу и краљевство његових отаца и целу драчку област. Потом јави цар Драгомиру, стрицу краља Владимира, да дође и прими своју земљу Трибунију, да сакупи свој народ и настани га, и тако је и било.

Тако је краљ Владимир живео са својом женом Косаром у пуној светости и чистоти, поштујући Бога и служећи му дању и ноћу. И владао је народом који му је био поверен праведно и са страхом божијим. После кратког времена, умре цар Самуило, а његов син Радослав наследи царевину. Он је био снажан и храбар, и водио је многе ратове са Грцима у доба цара Василија, коме заузме сву земљу до Константинопоља. Цар Василије, пак, бојећи се да можда не изгуби царство, пошаље тајно изасланике Владиславу, сестрићу Радомирову, говорећи: "Што не осветиш крв оца твога? Узми од мене злата и сребра колико желиш,

и буди с нама у миру, па ћеш добити царство Самуила, који уби твога оца и твога брата. А ако будеш могао, убиј и његова сина Радомира, који сада влада." Чувши то, Владислав пристаде, и једног дана, када је Радомир био у лову, а он сам јахао са њим, удари га и убије. И тако умре Радомир, а место њега завлада Владислав, који га је убио. Пошто је овладао царевином, пошаље изасланике краљу Владимиру и позове га да дође к њему. Чувши то, краљица Косара задржавала га је, говорећи: "Мој господару, немој ићи, да ти се - не било тако - не догоди као моме брату, него пусти мене да ја видим и чујем шта је с краљем. Ако ме жели погубити, нека ме погуби, само да ти не погинеш." Краљица, дакле, пође са дозволом свога мужа до свога братучеда, и она би од њега дочекана са почастима, али лицемерно. Потом, он по други пут посла краљу изасланике, дајући му златни крст и веру, говорећи: "Зашто оклеваш доћи? Ево, твоја је жена код мене, и никакво јој се зло не догоди, него и ја и моји поступамо достојно са њом. Прими веру крста и дођи да те видим и да се потом с чашћу и даровима вратиш у своје место са женом својом." Краљ му на то одговори: "Знамо да Господ наш Исус Христос, који је нас ради страдао, није био разапет ни на златном нити на сребреном, већ на дрвеном крсту; ако су, дакле, твоја вера и твоје речи истините, пошаљи ми древни крст по духовницима, па ћу у име вере и снаге Господа нашег Исуса Христа доћи, уздајући се у животворни крст и часно дрво." Тада он позове два епископа и једног пустињака и, скривајући од њих своју неверу, даде им древни крст и посла их краљу. Ови дођоше и поздравише краља и предадоше му веру и крст. А краљ прими крст, поклони се дубоко до земље, целива га и стави га у своја недра и, узевши са собом неколико људи, оде цару.

Цар, међутим, бејаше заповедио да му путем поставе заседе, па када краљ прође да навале са стране и да га убију. Али свемогући Бог, који је свога слугу штитио од детињства његова, не хтеде да задрема над људским делима, него посла своје анђеле да га чувају. И када је пролазио кроз места где су биле постављене заседе, опазе они који су били у заседи да краља прате војници који као да имају крила, а у руци имају победничке знаке па, поплашивши се, побегну сваки у свој крај. А краљ дође до царског двора, у место звано Преспа, и како уђе, поче се по свом обичају молити Богу. Када је цар сазнао да је дошао краљ, веома се расрди. Он је, наиме, у свом срцу претпостављао да ће краљ на путу бити убијен пре него што њему дође, да не би изгледало да је он саучесник у његовој погибији, или да је одобрава, јер се био заклео и у руке епископа и пустињака дао крст, те му због тога и беше поставио заседу на путу. Но када је већ видео да му је погано дело разголићено, седећи за ручком, пошаље крвнике да му ови одсеку главу. Док се краљ молио, војници су га опколили. Када је краљ то приметио, позове епископа и пустињака који су ту били, и рече им: "Шта је то, господо моја? Шта урадисте? Што ме тако преваристе? Зашто да умрем без кривице, верујући вашим речима и заклетвама?" А они од стида не усудише се да му погледају у лице. Тада се краљ помоли Богу и исповеди, прими тело и крв Господњу па, држећи у руци крст што га беше од цара добио, рече: "Молите се за мене, господо моја, а овај часни крст нека ми заједно с вама буде сведок на дан Господњи да без кривице умирем."

Затим целива крст, опрости се у миру са епископима, и док су сви плакали, изиђе из цркве, а војници га одмах пред црквеним вратима убију; глава му би одсечена 22. маја. А епископи узеше тело његово и сахранише га у истој цркви са песмама и похвалама. А Господ, да би објавио заслуге блаженог мученика Владимира, учини да многи људи, мучени разним болестима, оздравише чим су ушли у цркву и помолили се над његовим гробом. Ноћу су, пак, сви онде видели божанску светлост, као да гори мноштво свећа. А жена блаженог Владимира горко плакаше много дана, више но што се може исказати. Када цар виде чудеса која је ту Бог учинио, покаја се, веома се уплаши, и дозволи својој братучеди да узму његово тело и да га сахрани где она жели. Она најзад узе тело његово и пренесе га у место звано Крајина, где се налазио његов двор, и сахрани га у цркви Св. Марије. Тело његово лежи цело и мирише као да је помазано многим мирисима, а у руци држи онај крст што га је од цара добио. У истој цркви скупља се на дан његова празника силан народ, а по његовим заслугама и његовим посредништвом дарују се ту све до данашњег дана многа добра свима онима који се моле чиста срца. Жена пак блаженога Владимира, Косара, поставши калуђерица, живљаше побожним и светим животом, те у истој цркви заврши свој живот, и ту би сахрањена поред ногу свога мужа. ☐

(Превео др Драгољуб Павловић).

Бранислав ИЛИЋ

ИЗБЈЕГЛИЦА

Побјегла је из свог дома
из сада већ туђег краја.
Сво имање понијела је
у два црна завежљаја.

Ни да једе, ни да пије,
мада гладна и жедна, неће.
У цркву је прво пошла
да за мртве пали свијеће.

Двије свијеће за два сина
што падоше усред боја.
"За тебе су живот дали.
Праштај гријехе, земљо моја."

Биљешка о дјелу и писцу

Текст "Владимир и Косара" или "Житије кнеза Владимира зетског" настао је, највјероватније, у првој половини XI вијека, али није сачуван као самостално дјело, већ као саставни дио "првог нашег националног литерарног дјела" "Љетопис попа Дукљанина" из друге половине XII вијека. Нажалост, ни "Љетопис попа Дукљанина" није сачуван у својој оригиналној форми, као светачко житије на словенском језику, и у словенској азбуци, већ у преводу на латински језик.

Кнез Владимир је иначе историјска личност. Византински љетописац Јован Скилица (XI вијек) забиљежио је да је Владимир био ожењен Теодором - Косаром, кћерком бугарског цара Самуила. Погубљен је, намамљен на превару, од рођака своје жене Владислава (Јована).

Прича о Владимиру и Косари, захваљујући Дукљаниновој хроници, постала је касније врло популарна у народу, а била је и инспирација за народног пјевача. ☐

ДРУГИ О НАМА

Гијом Аполинер о Србима

•Велики француски пјесник помињао у својим дјелима и писмима Србе и писао о Србима • Аустроугарски и бугарски окупатор спаљивао српске књиге, забрањивао српско писмо, уништавао сваку манифестацију српског националног бића и духа

Велики француски пјесник Гијом Аполинер рођен је 1880. године, а умро је 1918. године. Крчилац је нових пјесничких путева, претеча у књижевности чувеног надреалистичког покрета, који је и у српској књижевности XX вијека заузимао једно од значајних мјеста. Широм књижевног свијета познати су Аполинерови "Калиграми" и Аполинерове пјесме у којима се преламају на нов пјеснички начин субјективни доживљаји и велика драма човјека у ратној стварности. Немогуће је сачинити антологију модерне европске и свјетске поезије у којој не би биле и пјесме из Аполинеровог невеликог, али изузетног, пјесничког опуса.

Аполинер је писао и прозу, а бавио се и новинарством. Судбина поробљених, потлачених, окупираних народа привлачила је његову огромну радозналост, његов космополитски дух. Као младић интересовао се за балканске народе, а посебно за српски народ. У чланку "Бугари, Турци, Македонци, Грци", који је објављен 1903. године, Аполинер пише и о Србима. Исте године је објавио и приповијетку "Отмица" чија се радња догађа у Босни. Главни јунаци приповијетке су Срби и муслимани.

Аполинер је и аутор једног еротског романа - "Једанаест хиљада прутева". Тај роман је објавио под псеудонимом, а за нас је занимљив зато што се у њему појављују, као личности, као јунаци романа, и Срби. Осим тога, у роману се помиње и убиство краљевског пара Обреновић 1903. године. Овај роман је доживио неколико издања, а преведен је и на наш језик.

У часопису "Меркир д' Франс" Аполинер је 1911. године објавио чланак "Шефови држава" у којему помиње и српског краља Петра I. Чак и у својим интимним писмима Гијом помиње Србе и пише о Србима. Из свих тих текстова и писама види се да је велики француски пјесник био добро обавијештен о Србима, да је схватао српске људе и проницао у њихове душе и судбину.

Судбина српства окупираног у Првом свјетском рату од стране Аустријанаца и Бугара посебно је дубоко погађала пјесника, космополиту и хуманисту Гијома Аполинера. И сам је учествовао у рату као капетан француске војске, артиљерац. Био је рањен, од посљедица рањавања је и умро рано, у 39. години живота. Видио је рат и све страхоте такорећи са прве линије. Видио је патње људи. И знао је шта се догађа на балканском простору, каквој тортури је изложен српски народ, како се над тим храбрим народом спроводи окупаторски режим. Ево шта је Аполинер писао октобра 1917. године о аустријској и бугарској окупацији Србије, о спаљивању српских књига, о забрани српског језика, о уништавању српских историјских споменика:

"Познато је да Аустријанци у Србији врше денационализацију, која је један од најзлочиначкијих и најнеобичнијих подухвата у овом рату. Тако је православна вера прогоњена на најжешћи начин, понекад на најсрамнији и најмање скривен, у корист католичке религије, што донекле објашњава опрезно ћутање у вези са Србијом које је папа сматрао потребним у својој ноти зараћеним странама.

Национални језик је прогоњен као и вера. Ћирилска азбука, будући да се сматра једним од обележја српског језика, строго је забрањена.

У варошима су имена улица написана латиницом. Ово прогањање погађа, такође, националну књижевност. Свуда су заплењене збирке народних песама и прописане строге казне за оне који их крију. Како те песме не садрже ништа против Аустрије и причају само о борби Срба против Турака, јасно је да је једина сврха њихове забране уништавање сваког манифестовања српског националног духа.

Забрањена су, такође, песничка дела Бранка Радичевића и Јована Јовановића Змаја, који су обојица мађарски поданици и чије су се песме педесет година слободно шириле међу Србима у Аустро-угарској; та дела стављена су на индекс само зато што су написана на српском језику.

У тој борби против националног језика, Бугари иду даље од Аустријанаца; они спаљују српске књиге и рукописе, не штеде чак ни регистре и архиве цркава и судова.

Бугарски министар трговине мало је преиначио ове вандалске мере издавши наређење да се убудуће српске књиге и рукописи транспортују у народну штампарију у Софији да би били прерађени у сировину за прављење хартије.

Бугари су такође са необузданим бесом уништили српске историјске споменике које је турска доминација поштедела. Избрисани су сви натписи у црквама и манастирима у којима су помињани српски владари.

Бугари су отишли дотле да приморавају Србе да промене наставак *ић*, својих презимена у *ов*, које је наставак бугарских породичних имена".

Овако је, дакле, писао Гијом Аполинер, по мишљењу нашег познатог романисте, знalца француског језика и француске књижевности Михаила Павловића, највећи француски пјесник XX вијека, прије седамдесет пет година, а данас је у Француској то заборављено. Данас у Француској и нема једног Гијома Аполинера, пјесника, прозаисте, новинара. Данас су тамо на сцени неки други писци и новинари. Они даноноћно пишу текстове у којима се сатанизује српски народ, у којима се српски народ проглашава за геноцидан народ, у којима се српском народу у цјелини дају епитети монструмног и злочиначког народа.

Не треба, међутим, мрзети ни те који данас тако о нашем народу, о нама, пишу у француским новинама, говоре на француској телевизији и на радију, али се с пијететом треба још чешће сјећати оних који су о нама писали и говорили другачије, познавајући нас, проничући у нашу патњу и духовност, осјећајући наш национални понос и солидаришући се са нашом борбом за опстанак и слободу. Гијом Аполинер је један од тих. Треба пам-

ПИСМО ЈЕДНЕ ДЈЕВОЈЧИЦЕ

НОЋУ ТЕ САЊАМ, ТАТА

Драги мој тата,

Ево, дошла је зима, а тебе нема. Сјећам се, било је прољеће кад смо се растали. Тада сам први пут видјела сузу на твом лицу. Плакала је и мама. Знала сам да нешто није добро. Питала сам се: зашто дјеца и жене напуштају наш град. Зашто сви плачу, опраштајући се овог прољећа? Онда ми је мама рекла да је почео рат. Питала сам је: "Шта је то рат?" Рекла ми је да сам још увијек мала да би то разумјела. Сада знам шта је то рат. Знају то, овдје, сва дјеца из Босне. А има нас овдје много.

Јуче ми је био рођендан. Писао си ми да ћеш сигурно доћи и донијети ми рођендански поклон. Бака ми је купила торту и осам свијећица. Нисам дала да их пале све док ти не дођеш. Била сам сигурна да ћеш доћи. Чекала сам те, тата. Било је већ пало вече. Мама је запалила свијећице и рекла: "Тата неће доћи." Заплакала сам. Видјела сам сузе и на бакином лицу. Мама је изашла из собе скривајући рукама лице. Било ми је тешко. Жељела сам те, тата, више него икада. А ти си био далеко, далеко.

Због нас не треба да бринеш, тата. Сви смо добро. Слушам маму и баку и добро учим. Имам све петице. Редовно идем с баком у цркву. Недјељом, с нама иде и мама. Молимо се Богу за тебе, твоје здравље и здравље свију нас.

Ноћу те сањам, тата. Сањам бакину кућу стару. И трешњу нашу што у цвату оста. Чија ли су дјеца, овог љета, брала плодове њене? Сањам бакина поља, пшеницом засијана. И руже, што смо их мами, некада заједно брали. Сањам модру ријеку и топли пијесак крај ње. И нас двоје на њему.

У школи смо учили о херојима прошлог рата. Учитељица нам је причала о подвизима храбрих српских бораца. За слободу српског народа, многи су дали животе своје. Слободу поново немамо. За њу се данас очеви наши боре.

Ја знам, тата, да си ти увијек био храбар. Ниси се плашио ни мрака, ни баба-роге, ни страшног дива. Знам да се не плашиш ни оних што нас из наше куће истјераше. Оних, што бакина пшенична поља газе. Не дај им тата да своје прљаве, крваве руке на нашем бунару мију! Не дај да свијећу на дедином гробу гасе! Не дај им тата...!

Нисам љута на тебе, тата. Вјерујем, да ћеш ми једном доћи. Вјерујем, да ћемо опет живјети заједно: ти, мама, бака и ја. Опет ћемо трчати боси по пијеску завичајне ријеке. Опет ћеш ме мазити и љуљати. На оној истој љуљашки што на старом ораху оста. И недјељом свијећу на дедином гробу палити. Опет ћемо хљеб са наших пшеничних поља јести. И воду из нашег бунара пити. Доћи ће друго прољеће и опет ћемо руже за маму и баку брати. Опет ће осмијех, умјесто суза, на лицу бити. Опет ћемо живјети у слободи.

Вјерујем тата! Вјерујем! Вјеруј и ти, молим те.

Воли те твоја Софија.

ПОЗДРАВЉАМ ИЗЛАЗАК ЛИСТА

Поштована Редакцијо,

Случајно сам добио у руке ваш и наш лист. Прочитао ваш позив за сарадњу и ево одмах вам се јављам. Поздрављам излазак листа, јер је сигурно једно такво гласило фалило борцима. Концепција листа је добра, а вјерујем да ће бити још боља кад лист буде обогаћен текстовима ваших сарадника са ратишта - дакле непосредних учесника овог рата.

Настојте да борци не долазе до вашег листа "случајно". Ако будете заинтересовани за нашу сарадњу било би добро да ми се јавите писмом, јер нисам сигуран да ли ћу имати прилике да прочитам следећи број листа.

Срдачан поздрав свима

Цвијетин Добрић

Купрес

Поштовани господине Добрићу, веома смо заинтересовани за сарадњу са нашим читаоцима, јер нам је стало да правимо што бољи лист.

Зато и Вас и све наше читаоце позивамо да нам се јављате и пишете за наш лист. Нарочито су нам потребни прилози са ратишта, са прве линије, који свједоче о праведној борби српског народа.

Надамо се да ћемо превазићи садашње проблеме око дистрибуције и да ће наш лист, благовремено стизати до оних којима је намијењен.

Редакција

ПРОФИТЕРИ У УНИФОРМАМА

И док ми борци бијемо битку за слободу српског народа, очување граница Републике Српске и крваримо улажући и своје животе за боље сутра у нашим варошицама, селима, градовима, у кафићима или топлим становима се скривају дезертери и профитери. Пљачкају или се насилно усељавају у куће или напуштене станове. Шверцују свим и свачим, обучени у униформу Војске Републике Српске. Жалосно је што смо дозволили да се богате у ово ратно вријеме, обезбјеђујући себи позамашне своте девиза, отварајући кафиће, трговинске радње а робу обезбједили врло лако преко својих пријатеља у Црвеном крсту или преко Кола српских сестара.

Нека ми не замјере они који обављају свој посао часно и поштено у поменутим хуманитарно-добротворним организацијама. Рат је ваљда за све нас па не дозволимо себи прљаве послове од којих може да заболи глава нас ратнике. Ми схваћамо да сви не могу и не требају на фронт, али морају схватити и ти такви појединци да су борци са фронта, те прве борбене линије са Орашја, Градачца, Мајевице, Фоче, Сарајева, Херцеговине, Бихаћа огорчени на таква понашања. Војни и цивилни органи безбједности ће морати ускоро закуцати на врата профитера и дезертера и оних који војску и борце само воле када отворе новине или слушају радио. Профитери и дезертери стоп!

Милутин ГРУБЕШИЋ

СКИЦА ЗА ПОРТРЕТ

Илија из Лемеша

Четири кћери и три сина изродио са женом на овом кршу. Све једно другом до ушију, а онај најстарији са њим. На положају.

Брише ветар горе изнад Лемеша, увлачи се дубоко под кожу, па само зла времена натерају људе да изађу на ову ветрометину.

Кренула неман на Крајину, дошла зла времена, па Лемечани и они што дођоше са свих страна, на врховима изнад села проводе дане и ноћи. Стали чврсто на стање и камење. Да стану и остану.

Многи, а међу њима и Илија Ераковић, четрдесетогодишњак, капетан - ако ћемо и чин спомињати. Оно, ако ћемо право, требало би мање о чину више о њему као човеку.

Јер, четири кћери и три сина изродио са женом на овом кршу. Све једно другом до ушију, а онај најстарији са њим. На положају.

- На положају, него шта, каже Илија сучући дуге бркове. Овдје су се дјеца вазда рађала са пушком, и за пушку. Некад да стоку одбране од вукова, најчешће да кућу и нејач одбране од туђина и злотвора. На положају, јер треба се одбранити од ових што су навалили на нас као вукови. А да смо им нешто скривили - нисмо. Ено, видиш тамо лијево оно село. У њему ти је на десетине и десетине Хрвата којима ни длака са главе није фалила до сада, од нас, а неће ни одсада. Лијепо живе са нама, никад их ни попријеко нисмо погледали због зла које чине њихови сународници - каже Илија, одмеравајући са врха положаје, долину и положаје на њој.

Горе изнад Лемеша "завија снежна мећава звонка" и доноси одјек експлозија и звук митраљеских рафала. Људи пригрлили оружје па даноноћно стражаре у кршу и ноголому.

Доле у селу нејач, жене и старци, шесторо Илијиних наследница и наследника, топла соба и на столу оно што се нашло у овим оскудним временима. Ако и није да пребаци, а оно барем од срца спремљено и дато. И, што је најважније, у слободи.

Па зато Илија и сви они други на положајима горе изнад села. Злу не требало, и изнад других села. Јер, све је ово Крајина. □

М. ПАНТОВИЋ

Уређује:
Примаријус др Ратко Роквић

Пише:
мајор примаријус др Миле Матић

ПУТЕВИ ШИРЕЊА ТУБЕРКУЛОЗЕ

Боље спријечити него лијечити

Туберкулоза је заразна болест изазвана бацилом туберкулозе. Од туберкулозе најчешће оболијева човјек, рјеђе домаће животиње, међу овим најчешће говече.

Болест се може испољавати у акутном облику, мада се чешће манифестује као дуготрајно хронично обољење. Од туберкулозе најчешће оболијевају плућа, лимфне жлијезде, менинге (мождане опне), кости и зглобови, мада рјеђе могу обољети и други органи.

Бацил туберкулозе (Mycobacterium tuberculosis) је открио Роберт Коцх 1882. године (по њему назван Кохов бацил, БК). Код људи има више типова узрочника обољења: најчешћи је хумани тип (varietes humanis), рјеђе бовини тип (varietes bovis), а изузетно ријетки остали типови.

Туберкулоза, као заразна болест, резултат је напада бацила туберкулозе на организам и његово дјеловање у организму.

Извор заразе је болестан човјек од туберкулозе, болесна животиња (најчешће крава) и производи од животиња - млијеко и млијечни производи, ако се једу, а нису претходно кухани или печени.

Путеви ширења заразе су најчешће, аерогени - преко распираторског тракта и преко хране.

Тежина клиничке слике и исход болести зависи од вируленције и броја клица, односно од отпорности организма.

Ако се туберкулоза не открије на вријеме, што је чест случај, развије се у тежи облик, захвати већу површину плућа, некад читаво плуће са кавернама. Тада лијечење траје дуже и скупље је, а ако болесник преживи најчешће остаје инвалид. У току боловања болесник инфицира (зарази) најмање 50 особа - у својој околини. Болест се крије, јер је још увијек, увријежено мишљење, нарочито на селу, да је то "срамота", а ако је у питању дјевојка или младић, онда се болест крије све док болесник не дође у тешко стање (тзв. антефине стање), због чега најчешће умире. То се чини из разлога што се вјерује, да се дјевојка неће удати, или момак оженити, ако се сазна да су болесни. То су посљедице још увијек наше заосталости и здравствене непросвијећености.

Посљедњих година 1989, 1990. и 1991. године статистички показатељи говоре да је у бившој Босни и Херцеговини туберкулоза била веома раширена (стопа 104/100.000, а у бившој Југославији 75/100.000). У посљедњих десетак година бивша Југославија заузимала је неславно прво мјесто по лошој епидемиолошкој ситуацији у Европи, а бивша БиХ прво мјесто по лошој епидемиолошкој ситуацији у Југославији. Тај број ће вјероватно, бити у наредним годинама још већи, с обзиром на ратне тешкоће и тешке услове за живот. Човјек може да се разболи од туберкулозе, а да ни сам не зна да је болестан, па се случајно код систематских прегледа или кад се тражи љекарско увјерење за посао, открије да је болестан. □

УКРШТЕНЕ РИЈЕЧИ

ВОДОРАВНО: 1. Који доноси спас, 10. Пчелин муж, 11. Просторија, соба, 12. Витез, 14. Врста ријечне рибе, 15. Неморалност, блуд, 16. Ријека у Србији, 17. Комад, 18. Обала (пеј.), 20. "Фронт слободе", 22. Ката од миља, 23. Плод храста, 24. Угладити, 26. "Јавно предузеће", 27. Мамац, 28. Оглашавање, 30. Соли уринске киселине, 32. Иста слова, 33. Име глумца Марвина, 34. Врста сценско-музичког дјела, 37. Притока Уне, 39. Глумица Кетрин, 40. Врста књижевног дјела (мн.), 42. Већина садржаја, 43. Завршетак, смирај, 45. Премазати медом, 48. Име младе београдске глумице Жигон, 49. Припадник племена Енакита, 51. Удруживање знакова болести, 52. Египатски бог Сунца, Амон.

УСПРАВНО: 1. Врста облака, 2. Прва балерина, 3. Наука о самокретању, 4. Пастеризатори, 5. Страна негација, 6. Однекад, 7. Врста кратких капута, 8. Свети храм у Истамбулу, 9. Фудбалски клуб из Француске, 13. Врста вунене тканине, 19. Сјевероатлантски савез, 21. **Наш лист**, 25. Игорова имењакиња, 29. Опера Рихарда Вагнера (витез светог Грала и син краља Парсифала), 31. "Издавачко предузеће", 35. Оток који постаје прелажењем течности из крви у поткожно ткиво (мн.), 36. Земља (лат.), 38. Козачки харамбаша, 41. Радник у руднику, 44. Такође, исто тако (лат.), 45. Узвик за тјерање мачке, 46. Показна замјеница, 47. Енгл. крај, 50. Мјера за површину земље.

J. ПЕТКОВИЋ

1	2	3	4		5	6	7	8	9
10				●	11				
12				13	●	14			
15									
16					●	17 К	О	М	●
18					19 С		●	20 Ф	21 С
22 К	А	Т	И	Ћ	А	●	23 Ж	И	Р
24					С	25	●	26 Ј	П
27				●	28 О	Г	29 Л	А	С
30 У	Р	И	Н	31 И	●	32		●	К
33		●	34		35			36	А
37 С	38 А	Н	А	●	39				В
40				41	●	42			О
●	●		●	43	44				Ј
45	46		47					●	С
48					●	49		50	К
51							●	52	А

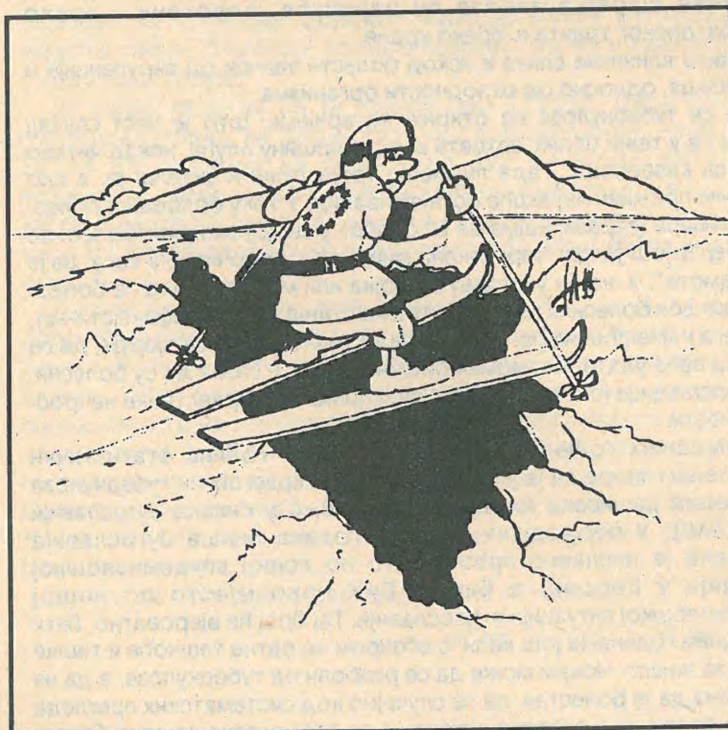

Аутор: Никола ОТАШ

- **Некад смо пјевали "Од Вардара па до Триглава" не знајући да чинимо агресију на неке нама сусједне земље**

- **Ако кренемо с трећом Југославијом, предлажем да то не буде из Јајца, већ из - мозга**

- **Неки у помоћ дозивају разум, а други њемачке леопарде**

- **Неки су се прерачунали мислећи да ће до суверенитета моћи доћи без санитета**

- **Неки медвједи су за одстрел. Уопште не треба чекати сезону отварања лова**

Радован ПИЉАК

ТВРДОШ, манастир код Требиња са црквом Успења Богородице, завршеном 1510; велика грађевина имала је основу у облику правоугаоника који се на истоку завршава са три полукружне апсиде; тробродност су наглашавале три реда стубова, док се над средњим бродом налазила купола; на западу је била доста ужа припрата. Године 1510. фреске је урадио дубровачки сликар Вицко Ловров. Страдала је 1694. у време турско-млетачких ратова, а у трећој деценији XX века поново је подигнута.